

O.C.G. LANDGRAAF

AAN DE BAAN
AAN DE SLAGBOOM
ABDISSENBOSCH
- ACHTER DE HAESSEN
BOSHEIDE

BOUSBERG
DORMIGVELD

EIKSKE
GROENSTRAAT
HEIVELD

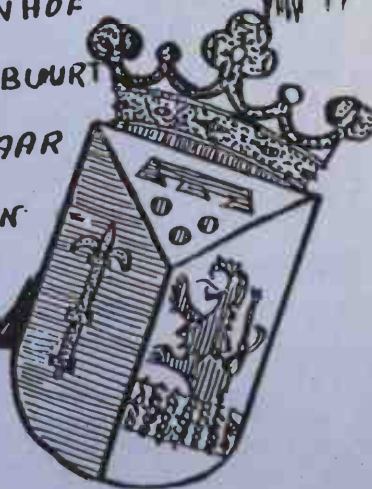
HOEFVELD
HOPEL

KAKERT
KLINKERKWARTIER
LAURADORP

LEENHOF
LICHTENBERG
MIJNBURGT

OUDE HEIDE
RAVETSHAAR

RIMBURG
STRUTHAGEN
VOORT
WAUBACH

BULLETIN

1988 - 1990

I N H O U D

Mrt. '88	Van de redactie	1
	Sectie Dialect	2
	" Genealogie	2
	Lustrum feest	3
	Rechtzetting	4
	Sectie Archeologie en Cultuur	4
	De Harmonievlag (ha.er)	5
	4 ambachten: De Garentwijnder, De Zijreeder	
	De Wolbereider, De Weever	8
	De hilligebilder van gene Sjeet (Fien Jongen)	10
	Wijsheid	10
	Mededeling v.d. Secretaris (O.S. Kuy1)	11
	Hoeveel was een gulden waard in 1743.	11
	Romeinse villa in Landgraaf (W. Beckers)	12
Juni '88	Van de redactie	17
	Sectie Dialect	18
	Muulke	18
	IN, AAN, OP, of ACHTER (ha.er)	19
	Kinderspelen (ha.er)	21
	Diabolo (ha.er)	22
	Overdracht "KRUISWEG" (R.N;)	23
	Dur gaat (Mariet Henssen)	23
	4 ambachten: De Droogscheerder, De Verver, De	
	Schoenmaker, De Kammemaker.	24
	Activiteiten (M.N.)	27
	Ontstaan steenkool	29
	Zellef bedéne!! (E.M.-C)	32
Sept. '88	Van de redactie	33
	Sectie Genealogie	34
	Sectie Dialect	35
	Sectie Natuurmonumenten en Kartografie	35
	Oude waterpoel (W. Beckers)	36
	Luc Erens in Landgraaf (ha.er)	38
	Haengenaemd (Chr.V.)	40
	D'r Supermaat (E.M.-C)	41
	4 Ambachten: De Brillenmaaker. De Naaloenmaaker,	
	De Speldemaaker, De Gouddraadtrekker	42
	Nieuwbouw aan de Hereweg (Wiel Beckers)	44
	Heemkunde en Mieljeu ! (E.M.-C)	48
	Een droom (E.M.-C)	49
	Stamboom	50
	De wekelijkse wasbeurt	51
	Nieuw Lokaal (W.R.)	52

II

Dec. '88	Van de redactie	53
	Natuurmonumenten en Karthografie	54
	Sektie Dialect	54
	Sektie Genealogie	55
	Sektie Archeologie en Cultuur	56
	Oproep	58
	Stamboonderzoek	59
	Attentie	59
	Sjömmert	60
	Copie	61
	Excursie naar Maastricht (Viator)	62
	Luc Erens en zijn familie (ha.er)	63
Mrt. '89	Jaarvergadering	69
	Sektie Dialekt	70
	Sektie Archeologie en Cultuur.	72
	Sektie Monumenten en Karthografie.	72
	Overheid Landgraaf heeft weinig waarde- ring voor culturele erfenissen (W.B.)	74
	4 Ambachten: De Geelgieter, De tinnegie- ter, De Balansemeeke, De Smit,	76
	Gedeelte uit doopregister van parocie Schaesberg in 1700 (ha.er.)	79
	"D'R Blauwe Poal " en Stenen spreken"	80
	Het jaarboek 1988 is uit.	83
	Miene Pap (Mariet Henssen)	84
Juni '89	Van de redactie	85
	Nieuwe voorzitter (W.Ringens)	86
	Sectie Natuurmonumenten en Karthografie	88
	Sectie Archeologie en Cultuur	88
	Werkgroep Archeologie	89
	E leëve lank (E.M.-C)	89
	Dialect (E.M.-C)	90
	Rectificatie	91
	4 ambachten: De Koperslager, De Messema- ker, De Lantaarnmaaker, De Zwaardveeger	92
	"D'r Blauwe Poal" (Stenen spreken))ha.er	94
	Zebra - sjtriehp (E.M.-C.)	97
	Nieuwenhagen ca. 1839 (Wiel Bechers)	98
	Truk van vakans (E.M.-C.)	100
Sept. '89	Van de redactie.	101
	Sektie Dialekt	102
	Oproep	102
	Excursie naar Keulen (W.R.)	103
	Lezing	110
	Van het Bestuur (Wiel Ringens)	111
	Genealogie en streekgeschiedenis.M.Heyen	113

III

	Romeins votiefbeeld gevonden (Wiel Beckers)	115
Dec. '89	Van de redactie	117
	Van het Bestuur (W.Ringens)	118
	Liefs op een "naamdag" (J.P.)	121
	Sektie Dialekt	122
	" Foto en Film	122
	Nieëvel (E.M.-C)	123
	4 ambachten: De Roerenmaaker, De Boommaker,	
	De Schaatssemaaker, De Pompemaker.	124
	De Frans Republikeinse Kalender.	126
	Het bos in ons Heem landschap (ha-er)	128
	Wist U dat	131
	Krismes (E.M.-C.)	132
Mrt. '90	Van het bestuur (W.Ringens)	133
	De Frans-Republikeinse kalender	136
	4 ambachten: De Scheepstimmerman, De Zei-	
	lemaker, De Lyndraajer, De Kuiper	140
	Nostalgie (E.M.)	142
	In de weide stond een boom (Fr.van Dijck)	144
	Omheining (ha.-er)	145
	Excursie Vaals	148
Juni '90	Het Jaarboek 1989 is verschenen	149
	Sektie Dialekt	150
	" Archeologie en Cultuur	151
	" Foto en Film	151
	Woordenboek van de Limb.dialecten een	
	flop (W.B.)	152
	Van het Bestuur (W.Ringens)	153
	Sjtelt uch ins yuer (E.M.-C.)	154
	Oeht de ouw doeës (E.M.-C)	155
	4 ambachten: De Olislager. De Kaarse-	
	maaker, De Vleeshouwer, De Pasteibakker.	156
	Ramen en deuren verhogen het "Aanzicht"	
	van het huis(ha.er)	158
	Uit de geschiedenis van de Heerlijkheid	
	Schaesberg	162
	In de Bleuiende Hei (Frans Erens)	164
Sept.'90.	Lezing over opgravingen in Maastricht	
	(W.R.)	165
	Van het Bestuur. (W.R.)	166
	Excursie Maastricht (W.R.)	167
	Oude muurresten aangetroffen in Rimborg	
	(W.B.)	168
	Sectie Monumenten en Foto-film	171
	4 ambachten: De Suikerbakker. De Apothe-	
	ker. De Hovenier. De Molenaar.	172
	Sektie dialect.	174

	Bomen en struiken in het Landschap(ha-er)	175
	Jezuïtenberg (W.B.)	179
Dec. '90	Inbinden laatste drie jaargangen van het Bulletin.	181
	Herzogenrath. (W.Ringens)	182
	Wij vragen heel even Uw aandacht.	186
	Krismes (E.M.-C)	187
	Sektie Dialekt met kinderliedjes,vers- jes enz.	188
	4 ambachten: De Brouwer.De Grutter.De wagenmaaker. De Zadelmaaker.	190
	Sectie Archeologie en Cultuur.	192.
	Help!! Help!! hij verzuipt.	192
	Familienamen (May Quaedflieg)	193
	Grondverkleuringen aangetroffen (W.B.)	194
	Oud fundament in de Koelweg (W.Beckers)	195
	De huisweide en zijn vruchten (ha-er)	197

BULLETIN

Oudheidkundig Cultuurhisto-
risch Genootschap Landgraaf

Maart 1989

nr. 1

5de Jaargang

JAARVERGADERING

Agenda van de jaarvergadering van de Heemkunde-
vereniging O.C.G.L. op donderdag 6 april 1989
om 20.00 uur in "de Paddestoel" aan de Beatrix-
straat 31A te Nieuwenhagen.

- 1 Opening
- 2 Mededelingen
- 3 Verslag van de kascommissie
- 4 Verslag van de penningmeester mevr. W.A. Ringens-
Doveren
- 5 Verslag van de secretaris de heer O.S. Kuyl
- 6 De verkiezing van een nieuwe voorzitter en se-
cretaris doordat zowel de huidige voorzitter,
de heer M. Derks, als de secretaris, de heer
O.S. Kuyl, hun ontslag hebben ingediend.
Het bestuur stelt als voorzitter voor de heer
ir. W.P. Ringens. Als secretaris heeft men nog
niemand kunnen vinden. Candidaten alsmede even-
tuele tegencandidaten kan men tot 1 april bij
de secretaris van het O.C.G.L. indienen.
- 7 Hetgeen er nog verder ter tafel komt
- 8 Rondvraag
- 9 Sluiting

Na afloop van de vergadering zal de heer Chr.
Chr. Verbunt een film vertonen over de restauratie
van de kruiswegstaties van Aad de Haas.

O.S. Kuyl
secretaris Heemk.ver.O.C.G.L.

SEKTIE DIALEKT

Zich verdiepen in het dialect, ook het bargoens.. het blijft interessant. Er komen steeds nieuwe aspecten bij! We kunnen eens nagaan, hoe het met het koel-plat in Landgraaf gesteld is. Men komt dan al tot de konklusie, dat zelfs de Laura-werkers en de Julia-werkers er nog verschillende benamingen op na houden voor de zelfde voorwerpen!

Ook komen er meer en meer spreekwoorden en zegswijzen op de proppen. Ze worden door onze groep drif-
tig verzameld. Verder waagt iedereen zich wel eens aan een stukje proza of poëzie en zo groeit onze verzameling langzamerhand uit de naad.

In het jaarboek 1988 zullen we een skriptie aantreffen van de Nieuwenhagenaar Drs. H.F.G.Roncken, die samen met zijn echtgenote (beide nu wonende in Hengelo) een onderzoek instelde naar het gebruik van het dialect in en buiten school, met ouders enz.

Het onderzoek werd gedaan in het Eijkhagencollege in Landgraaf en het Twickelcollege in Hengelo.

U vindt dus de resultaten van dit zeer interessante onderzoek in ons eerdaags uitkomende jaarboek.

Mij schiet daarnet te binnen, dat, hoewel ik hardnekkig sekte en dialect met een k schrijf, ik toch vaak de k door een c vervangen zie, wat mij overigens niet in het minst stoort en dan moet ik even gniffelen.. want wat ons nu toch boven het hoofd hangt..? De nieuwe spelling Nederlands!

Ik dacht, dat ik met het gebruik van de k al revolutionair was, maar, lieve mensen, ik heb hier het boekje SPELLING '85 voor me liggen. Men wil dus, zegt men, niet de taal veranderen, maar de spelling, (nogal wieses). Enkele grepen uit wat de bedoeling is;

Als ik een t hoor, schrijf ik geen d:

Hij heeft een grote voet--ik voet mijn kint

zij zingt een liet, hij liet het maar zo.

Ik citeer hoofdst. 19, bldz. 33:

't Gaat niet alleen om u, 't gaat vooral om de generaties van de toekomst! Bovendien móét u helemaal niks. We willen uitsluitend dat 'n konsekwentere spelling zal worden toegestaan (niet verplicht) aan onderwijs en amtenaren. Ieder blijft vrij om zo te spellen als hij of zij verkiest; er is geen wet die dat verbiet. Wij zijn voor verdraagzaamheit op spellinggebiet

Wilt u de oude spelling blijven gebruiken? Prima.
Weigert u de nieuwe spelling te leren? Geen probleem,

want 't lezen van de nieuwe spelling lukt ook zonder 'm te leren..En uw spelling blijft ook leesbaar.

Hoofdst. 20

Weliswaar is, om onaanvegtbaar te kunnen alfabetizeren (t.b.v. bijv. woordenboeken), één offisjele spelling nodig, maar voor de rest kunnen diverse sgrïf-wijzen, die ligt van elkaar versgillen, heel goet in vnede naast elkaar bestaan.

Ik moet toegeven, ik word er een beetje draaierig van. Neem nu: tuis, apoteek, amt, ert, vrou, nau, leew, lewen, nieuw.
 of: de bastaardwoorden: psigiese, mediese, enziemen,
 of: hipoteze, sider, siter, psigologie, mite,
 of: naast oliën nu ook melodiën,
 of: geswanjeert, makette, gogelaar, hepzugt, meganies.

En dit is maar een kleine greep uit het grote aanbod. Ik durf hier niet verder op in te gaan, tenslotte ben ik er voor het dialekt-verslag.! Maar Nederlandse taal en dialekt zijn zo nauw met elkaar verbonden... en wie interesse heeft voor het dialekt, heeft die in de regel ook voor het AN (of ABN).

Als ik dan nog bedenken, dat iedereen, die Engels leert een punthoofd krijgt van het ratjetoe van klanken, die per letter, per woord verschillen, als ik er een paar Duitse woorden uitpik, van de vele, die toch ook onnodige letters hebben: b.v. der Rat, die Saat, die Naht, enz. enz.

En zou de Fransman niet een massa eau's en o's door o kunnen vervangen? Maar zij peinzen niet over vereenvoudiging..Alleen wij Nederlanders, wij blijven peinzen.

SECTIE ARCHEOLOGIE EN CULTUUR

Onze sektie heeft de afgelopen maanden een aantal lezingen bijgewoond.

Het opmerkelijke hierbij was dat deze verzorgd werden door de eigen leden.

In december heeft W.Beckers een lezing gehouden over: "Dooop, huwelijk en begrafenis".

In januari hield dhr.Muhlenberg een leuke lezing over "Schutterijen".

In februari werd er een interessante lezing over "Spelen en speelgoed" verzorgd door Mej.Mariet Henssen.

Mej. Janet Koolwijk gaf ons les in het vouwen van papieren figuren.

Tot slot werd in maart een lezing gehouden door W.Beckers met als onderwerp;"Het ontstaan van de Nederlandse taal".

Onze volgende bijeenkomst op 6 april valt op de dag van de Algemene ledenvergadering. We hebben dan ook besloten om de sektiebijeenkomst te laten vervallen.

Voor de komende zomermaanden zijn we van plan iets meer naar buiten te trekken en de omgeving op heemkundig gebied te bestuderen.

Wensen?

Graag zouden we zien, dat een aantal mensen zich ging bezig houden met bepaalde gedeelten van Landgraaf. Zo zijn al heel veel gegevens verzameld over Rimburch. Wie gaat hiermee verder?

Ook het verzamelen van kadastrale benamingen wacht op medewerkers. Het begin is gemaakt en hulp krijgt men ook.

W.Beckers.

SECTIE MONUMENTEN EN KARTOGRAFIE

Voor diverse leden van onze sectie zijn de laatste drie maanden zeer druk geweest. De "Blauwe Poal", een grenspaal uit de Oostenrijkse tijd, die bij het natuurgebiedje "Brandenberg" weg moest voor de aanleg van een weg naar het nieuwe stort, is gerestaureerd en overgebracht naar de scholengemeenschap "de Brandenburg". (zie elders in dit blad) De restauratie en overdracht is gefilmd en gefotografeerd.

Dhr. Rade heeft de beschrijving, met foto's, van alle Kruisen en Kapellen in de gemeente, nu klaar. Samen met dhr. Verbunt zal hij het nu verder gaan verzorgen en uitbrengen als boekwerkje in het zelfde formaat als het Jaarboek. Dit boekwerkje zal als nr.1 verschijnen in een serie; "Ken uw dorp" (gemeente). In deze serie zal verder nog verschijnen: "Bomen en planten", "Gewelstenen en monumenten", "Kerken", en "Straatnamen". Dit alles rijkelijk gedocumenteerd en voorzien van foto's. Voor al deze onderwerpen zoeken wij leden die hieraan mee willen werken. Het mooie weer wat nu op komst is, is uitermate geschikt om erop uit te gaan. Wie helpt gegevens verzamelen over hun wijk? Er zijn b.v. de Mijnbuurt, (wie weet over 25 jaar nog wat 'n Pungel is? of een Neerbraak? Het Dr.Calsplan, (de steenovenwijk). Wie weet straks nog iets over; handvormstenen? enz. enz. Ook de verdwenen straatnamen zijn interessant. Wie zich voor een van deze onderwerpen interesseert kan zich in verbinding stellen met dhr. Verbunt, Kempkensweg 2, tel. 317929. Het Jaarboek 1988 is verschenen. Ook hierover leest U meer elders in dit blad. Om de prijs te drukken is veel werk in eigen beheer verricht. Wij hopen dat al onze leden een Jaarboek 1988 zullen aanschaffen.

M.Nederpel.

OVERHEID LANDGRAAF HEEFT WEINIG

WAARDERING VOOR CULTURELE ERFENISSEN

Regelmatig worden gemeentegronden aan derden verkocht of ter beschikking gesteld. Op deze terreinen vindt dan meestal grondverzet plaats ten behoeve van bouwwerkzaamheden of anderszins. Het tijdstip waarop hiermee begonnen wordt is onbekend en kan uiteenlopen van zeer kort tot zelfs jaren.

Tot nu toe werd praktisch nooit rekening gehouden met de gevolgen van wat zich op de verkochte grond bevond.

Ik denk hierbij aan flora, fauna en archeologische cultuurgoederen.

Wat gebeurt er?

Degene die de grond in hun ogen voor een behoorlijke prijs kochten, hebben geen behoefte om na gedane zaken allerlei beperkingen of voorwaarden opgelegd te krijgen.

In de praktijk betekent dit, dat de natuurbeschermers maar met de op het terrein aanwezige mensen, in dienst van de aannemer, moet zien te regelen, dat nog iets van de natuur gered wordt. Zoals de amphibieën in de poelen in de voormalige biologische tuin naast slachthuis Benedic te Abdissensbosch, de poelen in de voormalige kiezelgroeve aan de Delleweg bij huize St. Anna.

Voor de amateur archeoloog, die vele uren opoffert aan het volgen van het grondverzet betekent dit, dat hij maar met de opzichter (niet de eigenaar) moet soebatten als er iets op archeologisch gebied wordt aangetroffen. De grondeigenaar wil niet, dat het werk ook maar voor één seconde wordt vertraagd of stopgezet. De archeoloog die belangeloos voor de gemeenschap van Landgraaf werkt, moet nu maar zelf de zaak regelen.

Erger is, wanneer grondverzet heeft plaatsgevonden zonder dat iemand aandacht heeft geschonken op eventueel aanwezige cultuurgoederen. Bij voorbeeld de afgraving van de zand en kiezel bij de concessie-uitbreiding achter de firma Durox te Abdissen-

bosch.

Uitbreiding van de bedrijfsterreinen der firma Benedic.

Op beide plaatsen zijn vrijwel zeker prehistorische vondsten verloren gegaan, daar hier niemand op gelet heeft.

Taak van de overheid.

Het wordt hoog tijd, dat bij de verkoop van grond door de gemeente Landgraaf afspraken worden gemaakt met de kopers.

Deze afspraken moeten door het college van Burgemeester en Wethouders met de eigenaren, schriftelijk vastgelegd worden.

De tot nu toe voortreffelijke samenwerking met de ambtenaar van grondzaken blijft hier buiten.

We zijn het meer dan zat om elke bouwondernemer telkens weer te moeten smeken om even te mogen kijken naar b.v. eventuele archeologische vondsten, of om nog iets van de natuur te redden.

Dit is op de eerste plaats de taak van de overheid om de nog resterende cultuurgoederen van Landgraaf te redden.

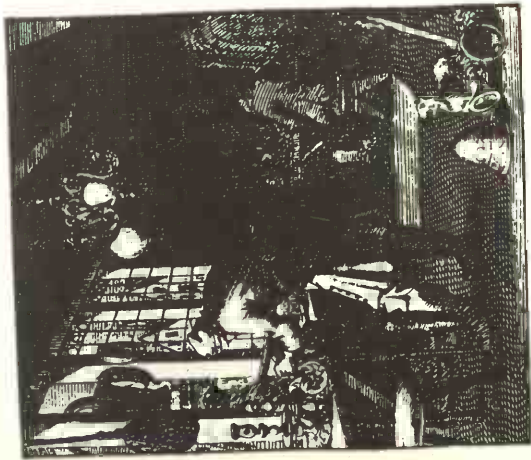
Een groepje vrijwilligers wil de gemeente hier graag bij helpen maar dan wel met wat meer waardering voor hun werk.

Namens de werkgroep
Archeologie.

W. Beckers.

DE GEELGIETER.

Alle schyn is geen syn.

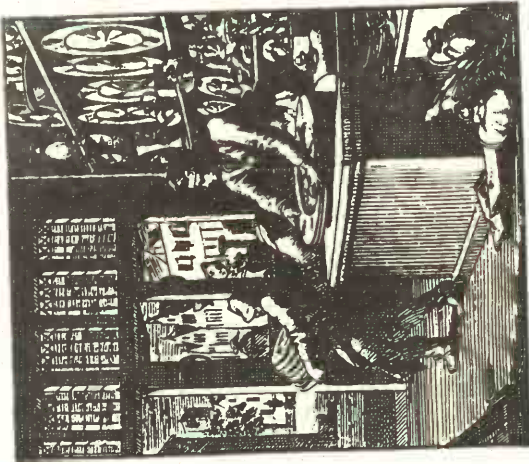

Al heeft de geelglans gouds gelyken,
Zo moot hy in de proef bezwyken;

Al blinkt het heil des werelds groots,
En word voor waar geluk bezeten;
Het is geen goud, doch zo geheeten,
Maar koper, in de proef des doods.

DE TINNEGIETER.

Zoekt in u zeife den schat, Van 't allerschoonste vat.

Den aardsen berg van vlees en bloed,
Heeft schoonen glans in zyn gemoed,
Indien de mens daar naar wouw mynen;

Gelyk hy anders is gezind,
En blinkende metaalen vind,
Die uit den nacht in 't licht verschynen.

DE BALANSEMAAKER.

Houd goed gewigt Voor 't naauw gezicht.

ô, Evenaar var ons Gemoed,

Hoe noodig is 't ons te overweegen

Een tyd'lyk en een eeuwig good,

Waar ons het meest aan legt gelegen.

Zo 't eeuwig deel niet overslaat,

Dan is de schaal vervalst en kwaad.

DE SMIT.

Besteed uw vlyt Ter rechter tyd.

Het yzer, gants doorgloeid met vuur,

Is nu bewerksaam van natuur;

Dan is het tyd van fatsoeneeren:

ô Mens, bewerk zo uw gemoed,

Ter goeder tyd van 'slevens gloed,

Dat u geen naberoew turbeere.

Emendationes Baptismi huius parochiae

In Schaefferberg. De Anno - 1700

Ego philippus Matthias corteg. Confirmatus approbatus
et institutus pastor Ecclesiae parochialis in Schaefferberg
hucce attester, quod requiritur parentum Gerardi Webers
ac Gertrudis Reyberts. incolae huius districtus. Hic a Januarij
Anno - 1700 Dico anno millesimo septingentesimo in
praefata ecclesia parochiali. a me baptizatus sit Bartho.
lomas weber eorum filius, cuius pater et mater fuerunt
Jacobus jansen et Maria Becker districtus meae
parochiae incolae actum ut supra.

phi. pi. Matthias corteg.
pastor ecclesiae parochialis in
Schaefferberg. M. H.

Doopregister van deze parochie
te Schaesberg van het jaar 1700

Ik, Philippus Mathias Cörtjes, aangesteld als
pastoor van de parochie te Schaesberg
en wiens aanstelling werd bevestigd en goedgekeurd,
verklaar bij dezen, dat op verlangen van de ouders
Gerardus Wetzels en Gertrudis Keybeits inwoners van
dit district, op de derde januari van het jaar
1700, zegge zeventiehonderd, in voornoemde
parochiekerk door mij is gedoopt Bartholomeus
Wetzels, hun zoon. Zijn peter en meter waren
Jacobus Jansen en Maria Beckers inwoners van het
grondgebied van mijn parochie. Gedaan als voormeld.
Philippus Mathias Cörtgens
pastoor van de parochiekerk
te Schaesberg

"D'R BLAUWE POAL" EN "STENEN SPREKEN"

Een oude grenssteen uit de Spaans-Oostenrijkse tijd (1713) staat te pronken in de school aan de Graafstraat die nu de naam draagt van ; Scholengemeenschap Brandenburg. De studerende schooljeugd zou een aardig inzicht kunnen krijgen over de zeer rumoerige tijd waarin deze grenssteen geplaatst werd indien deze steen van zijn jeugdjaren zou kunnen vertellen. Een verhaal op zich in de verdeling der landen van Overmaze.

D'r blauwe poal is uit zijn natuurlijk element gehaald en kreeg een nieuwe, beschermde plaats.

Eenerzijds mogen wij ons als O.C.G.L. verdrietig voelen dat dit historisch gedenkteken, in de vrije natuur, op zijn oorspronkelijke eigen plaats aan de Vossenweg, geen langer leven beschoren was. Anderzijds mogen we blij zijn met de plaats die deze steen nu gekregen heeft.

De "Poal" was niet alleen voor enkele landbouwers een "sta-in-de-weg", hij stond nu in de "weg" omdat er een nieuwe weg moest komen als toegang tot een nieuw vuilnisstort.

Deze werkzaamheden zouden naast beschadiging ook wel eens een ongemerkte (gebruikelijke?) verwijdering tot gevolg kunnen hebben. Ja de mogelijkheid was aanwezig, en waarschijnlijk ook te verwachten, dat tijdens drukke werkzaamheden, het voor velen niets zeggende stenen geval zo maar ineens niet meer zou bestaan en dus de weg van vele markante gevallen zou volgen.

Verheugend vinden wij het dat bij het zoeken naar een passende naam voor de nieuwe scholengemeenschap de kadastrale benaming Brandenburg, vermeld in het boekje; "Voetsporen door Landgraaf", de voorkeur kreeg.

Dit had tot gevolg dat de in de omgeving van Brandenburg staande oude grenssteen een niet te versmaden monument voor de scholengemeenschap zou kunnen zijn.

Opmerkelijk is dat deze steen, naast de Nederlandse leeuw, tevens het voormalige Oostenrijkse

(of het huidige Brandenburgse) wapen laat zien.
(Adelaar met twee koppen)
Mooier kon het niet: Een grenssteen uit het nabij gelegen gebied Brandenburg met het adelaarswapen van Brandenburg, ondergebracht in de schoolgemeenschap Brandenburg.

De leeuw, aan een zijde van de steen, zou men in verbinding kunnen brengen met een der vier leeuwen uit het (dit jaar jubilerende) Limburgse wapen, voor deze Limburgse school. Al denkende steeg de waarde. Met inspraak van het O.C.G.L. werd deze grensmaal overgebracht naar de Rimbursse beeldhouwer Paul Driessen die de door weer en wind aangetaste steen wist terug te brengen naar een bewonderenswaardig exemplaar.

Op 20 febr. 1989 vond de officiële overdracht plaats en de adoptie van de steen werd voor de scholen-gemeenschap een feestelijk hoogtepunt van een geslaagde onderneming.

Voor de Heemkundevereniging een heugelijke dag, wij wisten dat een historisch object voor de ondergang gespaard bleef en als troetelkind met de nodige aandacht door de schooljeugd was ontvangen. Dit, dankzij voornoemde school en een tot behoud bereid zijnde gemeente Landgraaf.

Dat men in de huidige tijd met de natuur en met historisch zowel als archiologisch materiaal soms argeloos of onnadenkend omspringt is een bekend gegeven. Er wordt thans weliswaar meer aandacht aan besteed met de wetenschap dat het vroeger niet of niet zo zorgvuldig, gedaan werd. Het gevolg hiervan is dat veel niet genoteerd of vastgelegd is, en voor de heraldiek en/of genealogie verloren is gegaan. Gemeente nog kerk schonken (of schenken) somtijds te weinig aandacht aan z.g. "oude troep".

Het noteren van graf-gegevens op kerkhoven vóór het opruimen kan soms van onschatbare waarde zijn. Als voorbeeld enkele genoteerde en bewaarde gegevens: Aan de noordzijde van het oude kerkhof te Heerlen, thans kerkplein, lag een steen welke voorheen in de kerk een plaats had en het opschrift droeg;

Jorissen van und zo Schaezberg
 Vnd Annen Judenkop gen. Steithagen
 In ir Leven siinen lieben Groes-vater
 Vnd Groesmotter sal guder Gedachtenis

Friderich van Schaesberg, M.D.C. 10 May

Bij verwijdering uit de kerk werd de steen als dorpelsteen voor een huis nabij het kerkhof gebruikt.

Uit het opschrift valt af te lezen dat Frederik van Schaesberg op het graf van zijn grootouders, 10 mei 1600, een grafsteen liet plaatsen.

Deze grootouders waren:

Joris van Schaesberg overleden 17 mei 1562 en zijn eerste echtgenote Anna Judenkop van Strijthagen, overleden 24 sept. 1510.

De ouders van Frederik van Schaesberg hadden eveneens een grafsteen in de kerk welke later tot huisdorpel in Heerlen is verwerkt.

Hiervan was het opschrift:

Hier ruht der Edele Johan von Schaesberg starf 1579

Und die tugenhafte Agnes von Eynatten

Syn huysvrow starf 1591

Es ruhe ihre Seel in friede

Verder was deze steen versierd met de vier wapenkwartieren:

Schaesberg, Streythagen, Eynatten en Caldenborn.

Bewaard is gebleven, en op hoogtijdagen nog steeds in gebruik; een gouden monstrans welke de inscriptie draagt:

Frederch von Schaesberg und Maria Binsfeld
 sein Hausfrau haben diese Ciborie an die Kirche
 von Herloe gegeben 1603

Al deze korte opschriften geven naast een schat van persoonlijke gegevens een met kerk en geloof grote verbondenheid aan.

Deze verbondenheid geeft tevens antwoord op de vraag waarom de graven van Schaesberg er alles aan deden om hun Heerlijkheid niet onder Staatse gebieden in te delen. De grensstenen maken dit duidelijk.

Hier mag men stellen dat evenals de Brandenburg grens-paal, de stenen vertellen; over hoe en wat.

Een reden te meer om niets te verwijderen alvorens het object is uitverteld door middel van onderzoek, notitie ofwel fotografie.

Soms kan ook hier het veel gebezigde gezegde aangehaald worden; "Opa wist het wel".

ha.er.

- Maasgouw 1923.
- Schaesberg in woord en beeld.
- Geschiedte des geslechtes von Schaesberg.
- Het land van Herle.

HET JAARBOEK IS UIT

Het was een behoorlijke klus dit jaar dat Jaarboek 1988. Maar het is dan ook iets bijzonders.

Niet alleen omdat het dikker is dan de vorige jaren (het telt dit jaar 216 bladzijden), neen de inhoud die is bijzonder goed.

De medewerkers van het Jaarboek 1988 hebben ons pracht werkjes bezorgd. Dit deden zowel onze vaste als onze nieuwe medewerkers.

Wij kunnen dan ook niet anders dan onze hartelijke dank uitspreken en hen vragen het volgende jaar weer aan ons te denken.

En alle bijdragen betreffen Landgraaf.

De prijs is ook bijzonder laag dit jaar, n.l. voor leden is de prijs f.12,50 en niet leden moeten f.15,-- betalen.

Hoe U aan zo'n jaarboek kunt komen?

Wel; Bel een van de bestuursleden en het boek zal thuis worden bezorgd.

MIENE PAP

In de klas va ee dörpssjuuëlke,
kinger leef doa woar ing krag.
Op d'r gank doa hoëd d'r meester
alles wat doa woëd gezag.

Mienge pap dat is d'r sjterkste,
Mienge pap deë is get weëd.
Mar mienge pap deed beveële,
dienge deed wat mienge zeëd.

Mienge pap zörgt vuër 't woëne,
en metselt hoezzer, och wie sjun.
Went mienge pap nit koët sjrienere,
zoot gidderinne óp 't gebun.

Mienge pap bakt lekkere pletskes,
bezörgt gidderinne broëd en wek.
Mar mienge pap kriet wer diej klante,
Ig wil dat iër deë tank mig trek.

Mienge pap d'r machinist hi-j,
bringt de luuj woa ste mar wils.
Mar mienge pap deë mótt iësj fleute,
zoë sjteet u nog lang óp de reels.

Mienge pap liërt autovare,
en wiest dig dat u 160 holt.
Dat zal ig deë và mig ins zage,
dà kriet deë lekker ee gemoalt.

Mienge pap d'r vinsterewesjer,
wit aal wat en woa passiert.
Mar mienge pap mótt dat wer liehme,
deë hat vuër advokaat geliërd.

Mienge pap d'r baas và dit dörpke,
wat deë zeët gebuurt al ras.
Mar mienge pap sjtópt al diej moehle,
deë sjteet geliek wer vuër de klas.

Mariet Henssen.

H.A.J. Dortants
Eygelshovenerweg 25
6374 KB LANDGRAAF NL
Tel. 045-315315

BULLETIN

Oudheidkundig Cultuurhisto-
risch Genootschap Landgraaf

Maart 1988

nr.1

4de Jaargang

Dit is weer het eerste nummer van een nieuwe jaargang. Met dit nummer beginnen we de bladzijden weer te nummeren met nr. 1, want over een jaar of drie willen we weer graag de tot dan verschenen nummers tot een geheel samenbinden.

Zoals we een paar maanden geleden deden met de tot dan verschenen nummers, hetgeen een succes geworden is. Dus zorgvuldig alle nummers bewaren.

Dit eerste nummer is belangrijk omdat er twee belangrijke mededelingen in staan.

Eerst een woordje over ons eerste "Lustrumfeest". Zoals het er nu voorstaat zal dat plaats vinden op 6 mei 1988 en bestaan uit twee gedeelten n.l. als eerste de bruikleen overdracht aan de gemeente van de gerestaureerde kruiswegstaties van Aad de Haas. Dit zal in de namiddag in het gemeentehuis plaatsvinden om 16.00 uur. Alle leden zijn hierbij uitgenodigd. En 's avonds om 20.00 uur een gezellige avond met z'n allen waaronder wij ook verstaan de echtgenote, echtgenoot of verloofde.

Zodat de gehele familie met de gehele familie kan kennismaken.

Maar hierover krijgen alle leden nog bericht.

Verder staat er nog een mededeling in, van onze secretaris, die alle leden uitnodigt op een lezig met dia's over onze twee kastelen. Deze lezing is op dinsdag 19 april 1988.

Dus twee data die U beslist even moet noteren;
19 april lezing en 6 mei lustrumfeest.

We beginnen dus met de vierde jaargang van ons Bulletin en het gaat nog steeds prima.

Natuurlijk is het wel eens moeilijk om het zaakje te vullen en we kunnen nog altijd medewerkers gebruiken.

Ook voor het Jaarboek vragen we medewerkers.
Kom eens praten als je wilt helpen of iets bijzonders weet.

Moeilijker gaat het met de ruimte die wij als Heemkunde vereniging nodig hebben.

Soms hebben we het idee dat we wat dat betreft meer tegenwerking dan hulp krijgen.

Drie datums zijn er elk jaar die hoop geven n.l.

St. Nicolaas, de Kerstman en de Paashaas.

Maar voor ons is de tijd van sprookjes voorbij.

Wij geloven thans meer in "die duivel en die grote hoop".

DIALECT.

De maanden Januari en Februari hebben weer leven gebracht in de brouwerij! Na de Sinterklaas- Kerst- en Nieuwjaarsstijd, waarin iedereen andere dingen aan zijn hoofd had dan werken voor de diverse secties, hebben we er weer met zijn allen de schouders onder gezet.

De ledenlijst van onze sekte is uitgebreid met verschillende zeer geïnteresseerde mensen; we hebben contact met Veldeke gehad, waar we zeker ons voordeel mee zullen doen en we zijn nu zover, dat we de Eucharistie-viering in het dialect kunnen verwezenlijken, zij het in enigszins besloten kring.

In ieder geval: de bijeenkomsten van onze sekte zijn altijd weer interessant, gezellig en de moeite waard! Houden zo!

GENEALOGIE.

Onze sectie heeft in de afgelopen maanden haar programma kunnen afwerken zoals gepland was.

In december een vergadering, in januari een informele bijeenkomst met als gast dhr. J. Crott van het L.G.O.G., en in het begin van de maand maart een bijeenkomst waarbij het gezamenlijk project centraal stond. Op woensdag 9 maart was de laatste les van de cursus paleografie.

Ons programma voor de komende maanden is nog niet vastgesteld, omdat we nog geen zekerheid hebben m.b.t. de huisvesting van onze vereniging.

Wel is zeker dat eind maart dhr. Nolten uit Heerlen onze gast zal zijn. Ook op die avond zal de genealogie weer centraal staan.

M. Heijen.

LUSTRUMFEEST

In maart van dit jaar is het inmiddels 5 jaar geleden dat de oprichtingsakte van het O.C.G.L. bij notaris van Putte is gepasseerd. (22 maart 1983)

Aan de vraag van sommige leden, om aan deze gebeurtenis toch enige aandacht te besteden, hebben wij gaarne gehoor gegeven.

Evenals in het 'oude Rome', waar een 'lustratio' werd gehouden ter afsluiting van de vijfjarige census en waarbij verschillende feestelijkheden plaatsvonden, willen ook wij deze gebeurtenis met een feestelijk tintje gedenken. Gedacht wordt aan een bijeenkomst voor alle leden van het O.C.G.L. waarbij vooral de gezelligheid en de kennismaking onderling, van zowel de sekties alsook de leden, voorop zullen staan.

Hoewel wij bij onze 'lustratio' niet zover zullen gaan als de Romeinen met hun 'suovetaurile', zal toch zeker voor een natje en een droogje worden gezorgd.

Gedacht wordt om dit lustrumfeest, indien mogelijk, samen te laten vallen met de officiële bruikleen-overdracht van de gerestaureerde staties aan de gemeente Landgraaf.

Een werkgroepje, bestaande uit leden der verschillende sekties, zal de invulling van dit lustrumfeest gaan verzorgen. Over plaats, tijd en inhoud etc. zult u bijtijds op de hoogte worden gesteld.

Namens het bestuur,

M. Derks

RECHTZETTING

Het artikel "Huisslachten" in het nummer van het 4de kwartaal 1987 was ondertekend door W.Beckers. Naar zijn mening dient echter onder dit artikel de naam van de hele sectie Archeologie en Cultuur te staan.

Deze hebben n.l. op een sectiebijeenkomst alle gegevens voor dit artikel bijeengebracht.

En dus: Ere wie ere toekomt.

ARCHEOLOGIE en CULTUUR.

Ook onze sectie is een onderdeel in de Heemkunde ver. Landgraaf.

Eigenlijk maar een vreemde combinatie: "Archeologie en Cultuur".

Omdat de onderwerpen die betrekking hebben op Cultuur meestal totaal niets met Archeologie te maken hebben.

Dit is echter gedaan om iedereen met zijn specifieke interesse een plaats binnen onze vereniging te geven. Men mag de thema's zelf bepalen en activeren, waardoor bij voldoende belangstelling zelfs een aparte sectie kan ontstaan.

Dat er daarnaast in onze sectie aan Archeologie wordt gedaan is meegenomen.

Een tiental leden volgt sinds kort met succes een aparte cursus Archeologie.

Onze bijeenkomsten en andere activiteiten worden van te voren bekend gemaakt in het weekblad het Ens-Weetje.

Hebt U belangstelling voor heemkunde kom dan eens kijken.

Voor verdere inlichtingen kunt U ook terecht bij: W.Beckers, sectie Archeologie en Cultuur, tel.315406.

de HARMONIE VLAG

Door: Ha.er.

Om kerkelijke gebeurtenissen wat meer luister bij te zetten kwam, onder lichte aandrang van bisschop Paredis (muzikaliteit), in 1862 door middel van kapelaan Römken de muziek-vereniging Aloysiana tot stand. De muzikale klanken bleven echter niet alleen tot kerkelijke beperkt doch groeiden alras uit tot meer wereldlijke en genoot dan ook spoedig grote bekendheid in de verre omtrek.

De broer van Schaesbergs erfgraaf Julius, nl. graaf Rudolph (8/9.1816 - 18/11.1881) en diens echtgenote gravin Mechtilde van Walburg-Seil-Trauburg (30/5.1824 - 8/8.1891), beide begraven te Hinsbeck, waren op zowel kerkelijk als muzikaal gebied goed op de hoogte van wat er in Schaesberg gebeurde.

Onder de indruk van Schaesbergs parochieleven ging de gedachte uit naar het schenken van een vaandel aan het bestaande muziek-gezelschap zodat zowel oog als oor muzikaal gestreeld zouden worden.

Met de in die tijd voorkomende gevaren voor het geloofsleven door industrialisatie en invloed van buitenaf, daarbij het steeds openlijker ageren tegen het kerkelijk gezag, zag men toch wel graag dat het muziek-gezelschap enigzins kerkelijk werd gebonden.

Deze dreigende onkerkelijke invloed is zeer waarschijnlijk de aanleiding voor pastoor Mühlenberg (1821-1865/1886) om de grafelijke familie Schaesberg te verzoeken een schenkings-brief (contract) voor deze vaandel-overhandiging op te stellen.

Het vaandel wordt, met veel uiterlijk vertoon, door graaf Rudolph via kerkbestuur aan het muziekgezelschap overhandigd.

Deze overdracht ging gepaard met een schenkingsbrief, welke nog steeds in bezit is van de fanfare Aloysiana, die de volgende voorwaarde bevatte;

"Solte die Musikgesellschaft "Harmonie zu Schaesberg" bis auf 12 Mitglieder zusammen schmelzen, so be-trachte ich dieselbe als aufgelöst und ist dan der Kirchenvorstans zu Schaesberg verpflichtet mir die Fahne zur weitere Verfügung darüber wieder zuruck zustellen."

Dit op 22 okt. 1867 door graaf Rudolph opgesteld schrijven houdt in dat het vaandel ter beschikking staat voor kerkelijke aangelegenheden.

Bij "zusammen-schmelzen" (inkrimpen) tot 12 personen, gaat men er van uit dat de harmonie dan geen bestaansrecht meer heeft en als "aufgelöst" niet meer bestaat.

Onverwijld dient men de vlag dan aan het kerkbestuur ter beschikking te stellen.

In 1880 is dan, door diverse omstandigheden, inderdaad een leden gebrek ontstaan en is de ontbinding na amper 13 jaar een jammerlijk feit. Hierdoor wordt dan ook zoals voorgeschreven de vlag, eens de trots van een voortreffelijk korps, bij het kerkbestuur ingeleverd. Niet wetend wat hiervan de gevolgen zouden zijn.

Tien jaar later, in 1890, wordt de Harmonie "Aloysiana" nieuw leven ingeblazen en is de heroprichting een feit.

Men blaast al weer een aardig deuntje maar men moet het nog steeds zonder grafelijke vlag stellen en dit omdat pastoor en kerkbestuur een andere mening zijn toegedaan en de vlag in bewaring houden.

Een voor Aloysiana ongunstig gegeven doet zich voor nl.: pastoor Dämkes wil de vlag niet afstaan maar wil deze voor een ander doel aanwenden.

Dat de Harmonie daar geen vrede mee had is begrijpelijk en men trachtte dan ook "kost wat kost" het vaandel weer voorop te laten gaan bij hun activiteiten. Het was niet eenvoudig om van deze zeer strenge, als het ware kerkelijke heerser, die voor de Harmonie geen duimbreed wenste te wijken, de vlag terug te krijgen.

Om het vermeende onrecht van pastoor Dämkes een andere wending te geven, zocht men zijn toevlucht bij de grafelijke familie Schaesberg door schriftelijk de situatie uit de doeken te doen.

Omdat de schenker graaf Rudolph in 1881 en diens echtgenote Mechtilde in 1891 overleden waren, moest men dus aankloppen bij graaf Wilhelm Heinrich v. Schaesberg. Dit gebeurde door op 22-8-1893 schriftelijk aan de graaf om hulp te vragen gezien de Harmonie wederom is opgericht en het vermoeden bestaat dat de pastoor de harmonievlag wil laten veranderen voor andere kerkelijke doeleinden.

De pastoor rechtvaardigd zijn handelen omdat hij naar zijn zeggen de vlag als een persoonlijk cadeau ziet en gekregen heeft van de gravin.

Voorzitter Jongen en secretaris Arets laten het hier echter niet bij en wenden zich wederom tot de graaf op 21 okt. 1893. In dit schrijven wenst men de vlag naar aanleiding van de overdrachts-brief van 1867. Omdat de pastoor echter van geen toegeven weet is de vraag hoe nu verder te handelen.

Het gezegde; "de aanhouder wint" is ook hier van toepassing want de vlag siert heden weer het gezelschap Aloysiana.

Net zoals het wel in meerdere gemeenten gebeurt komt het in 1906 tot een splitsing in de Harmonie. Een gedeelte musicëert verder onder de naam: Harmonie St. Caecilia en het andere gedeelte gaat verder onder de oude naam.

Volgens de feestgids 1987 hanteert het korps tot ± 1912 (aan de hand van foto's) een Caecilia vlag en als fanfare de klarinet.

Wijst dit op foto verwisseling der beide korpsen???? Door bemiddeling van pastoor Schatten en burgemeester Quadvlieg komt men in 1912 tot overeenstemming en sinds dien pleegt men gezamenlijk als "nieuwe" fanfare in "harmonie" de muziek te beoefenen.

Men mag aannemen dat vanaf die datum een nieuwe fanfare als FANFARE zienderogen vooruitgang heeft geboekt. En dit alles onder de nieuwe-oude VLAG, eens geschenken aan de "Harmonie Schaesberg" welke trots aan de "Fanfare Aloysiana" vooraf gaat. En dat terwijl de Harmonie geen 12 leden meer telt.

Omdat een vereniging liever oud dan jong is bereikte men in 1987, ondanks enkele her-oprichtingen, trots de leeftijd van 125 jaar.

Een welverdiend predikaat voor een hechte vereniging, waar de gedachte leeft om in de toekomst als HARMONIE verder culturele bijdragen te leveren.

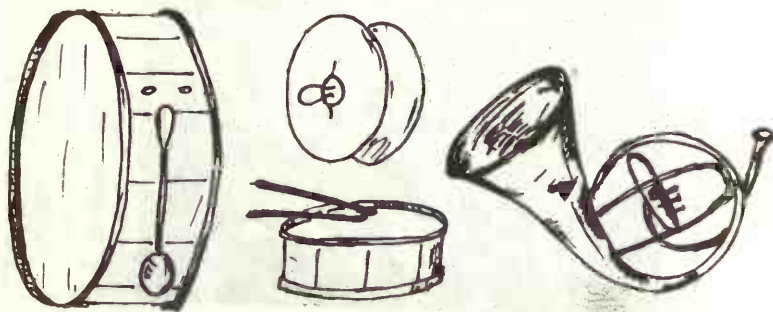
Geraadpleegd:

Feestgidsen 100 en 125 jaar.

Geloven in Schaesberg.

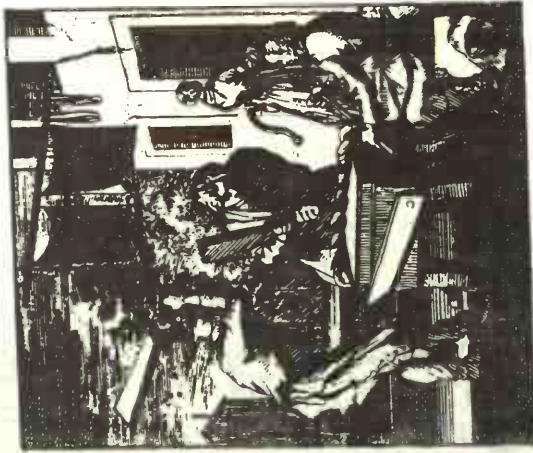
Kreis Archif Viersen.

Gedenkboek Brand.

DE GARENTWYNDER.

Al schoon het haat, Het mag geen kwaad.

Gedraaid, geslingerd, en geslaagen,
 Dat moet het draadjien al verdraagen,
 Maar 't is het zelve nut en goed:
 Zo moet de stryd en 't kruis den vroomen,
 Door Gods bestier ten beste komen,
 Tot een gedwee en zacht gemoed.

DE ZYREEDER.

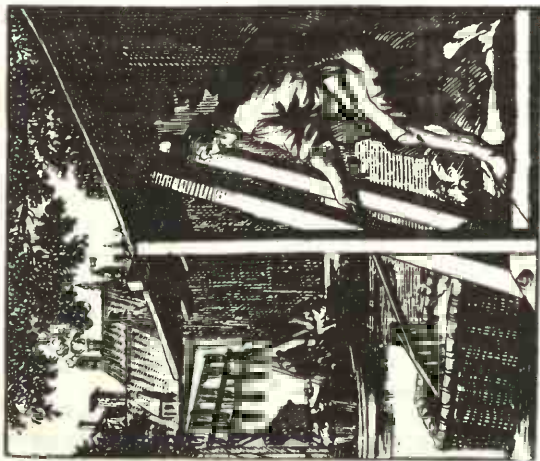
Men soek en draag Dat God behaag.

Al was het bovenkleed satyn,
 En 't onderkleed van oude lappen,
 Het zouw voor elk veracht'lijk zijn:
 Die 't spoor van deugd niet in gaat stappen,
 Al blonk het lichaam van sieraad,
 De ziel is voddig in der daad.

DE WOLBEREIDER.

De nacht verdwynet, Als 't dagje schynt.

De maat der liefde Gods is vol:

Een ziel, die 't kwaade wil verzaaken,
Zyn schuld, als purpet of scharlaken,

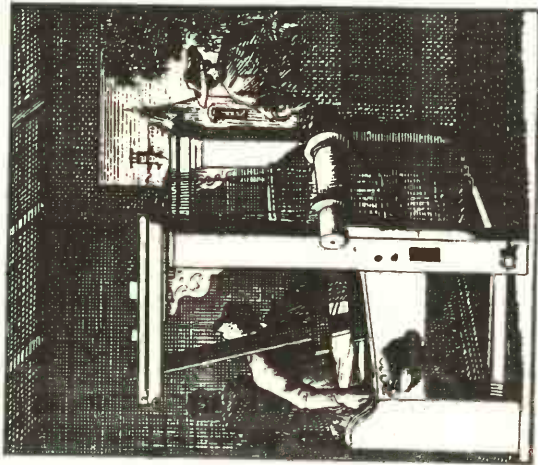
Zal zyn als sneeuw en witte wol:

ô Mens! ô Mens! wil u bekeeren

Op zulk een vriend'lyk woord des Heeren.

DE WEEVER.

*Gy die wel op uw handwerk let,
Maak doch het stuk uws levens net.*

Gelyk de weefspoel door 't guscheer,

Zo vluchtig zyn de levens dagen,

En komen eeuwiglyk niet weêr:

Dat elk zich dan voorzichtig draage:

Is 't leefstuk recht of slecht gedaan,

Daar zal goed of kwaad loon op staan.

De hillige biluere va gene Sjeet

Al oppene Sjeet, in de Petrus en Paul,
doe sjtont noe de hillige op 't okzoal.

Of sjtont ze op d'r zulder, ich weet 't nit mieë,
ze zalle toch urges nog wal motte zieë.

Ze beeëne zich doe mar get vuur de erm zieële,
en bekieke dan 't keeëtsevet op hun tieëne.

En och Sinte Berb vuur inne zieëlige doeëd,
die lik in d'r sjtup zieëker onger ing komoeëd.

D'r hillige Antonius, deë ummer broen droog,
deëë kreeg noe 't kirk-verve inne sjneiwitte toog.

De luuj zant datte is oet de orde getreeëne,
och jummig v'r zalle get vuur 'm goan beeëne.

Moste vuur noe vuur dem al die keeëtse aa sjteeëke,
't bild hei joa nog beeëter d'r nak kinne breeëke.....

En Petrus en Paul bove gun altoar, in glas en loet,
die hove en mage van os gaaroes nit voet.

Ze zint va pastoer Schatte zieliger nog u geschink,
mit J.S. drop, is aan hem un gouw herinnerink.

Goot dat ze de biechsteul hant voet gedoe,
want men mint op heuj woëde toch ging zung mie gedoe

Vier geeëve die hillige mar aan d'r antikeer,
me wit toch wal dat ze die hant toch zoë geer.

Heur kunstweët maag wal hubbe ginne noam,
den 't is toch mar get ouwe gipse kroam

Fien Jongen.

WIJSHEID

Hij die de mensen kent is wijs,
maar hij die zichzelf kent verlicht.
Hij die anderen overwint is sterk,
maar hij die zichzelf overwint is almachtig.
Hij die zich weet te matigen is rijk,
maar hij die energiek is heeft kracht en wil.
Hij die niet afwijkt van zijn natuur zal leven,
maar hij die sterft en toch niet verloren gaat,
geniet het eeuwig leven.

Lao Tse (4e eeuw v.Chr).

MEDEDELING.

Wij maken U er op attent dat op dinsdag 19 april a.s. de heer Corten in Carré (Gemeenschapshuis d'r Sjeet) aan de Hoofdstraat te Schaesberg om 20.00 uur een lezing zal houden over het onderwerp; "de geschiedenis van de kastelen Schaesberg en Strijthagen."

De heer Corten zal deze lezing toelichten met dia's. Behalve onze leden zijn introducés en andere belangstellenden van harte welkom.

O.S. Kuyl

secr. Heemkunde vereniging
O.C.G.L.

GULDEN

Een gulden was en is één gulden maar wat kon je er mee doen?

Nu weten we wat we voor een gulden kunnen kopen maar weet U wat U in 1743 voor een gulden kon kopen, hoeveel die in die tijd waard was?

Hiernaast een 10-tal artikelen met daarachter de prijs in 1743.

Ook toen was een gulden 20 stuivers.

	gulden+stuivers		
Een koe	32	+	10
" varken	7	+	10
" zerk	2	+	6
" paar klompen	-	+	4
" " kousen	-	+	10
" schort	-	+	7
" kiel	-	+	10
" kamisool	-	+	12
18 kg tarwe	1	+	16
16½ kg rogge	1	+	-

ROMEINSE VILLA IN LANDGRAAF

Door: W.Beckers

Op 15 oktober 1978 werden in het Hoefveld te Nieuwenhagen (thans Landgraaf) aan de Koelweg, de restanten van een Romeins gebouw aangetroffen.

Reeds op 26 augustus 1926 had een onderzoek op dit terrein plaatsgevonden. Er werden talrijke scherven van Romeins aardewerk aangetroffen o.a. ook een fragment van een wrijfschaal (kleur; geel-grijs) en een wandfragment van pijpenaarde, vermoedelijk van een kruikje.

Eveneens werden resten van een fundering en dakpannen aangetroffen. Deze werden toen in verband gebracht met een wachttorens.....

In 1964 werd op enkele honderden meters afstand bij het uitschachten van de kelders van een te bouwen school een Romeins (vrouwen) graf aangetroffen.

Het was ook nu de zelfde aannemer die bij het uitschachten de restanten in de Koelweg aantrof.

Hij melde de vondst aan de bevoegde instanties.

Alleszins een lofwaardige daad.

Het R.O.B. (Rijks Oudheidkundig Bodemonderzoek) in de persoon van dhr. Bloemers en dhr. Luikens uit Merkelbeek kwamen op vrijdag 15 oktober 1978 voor een enkele uren durend onderzoek naar Nieuwenhagen. Met een aanwezige dragline werden een aantal proefsleuven getrokken.

Op + 0,5 m diepte onder het maaiveld kwamen de restanten van de fundamenteën vrij. Meestal alleen de donkere contouren bestaande uit gruis en kiezelvulling op de plaats waar de fundamenteën gezeten hadden. De dikte van de bedekkende laag grond neemt in oostelijke richting iets toe, doordat het terrein iets hellend verloopt.

Jammer genoeg hoorde ik pas 's avonds van dhr. Bloemers van de archeologische vondst. Hij vertelde verder dat men de dag erna niet terug zou komen.

Een dag later ben ik naar de vindplaats gegaan en heb aan de hand van de aangetroffen toestand gegevens verzameld. Ook van dhr. Luikens heb ik naderhand nog enige gegevens gekregen.

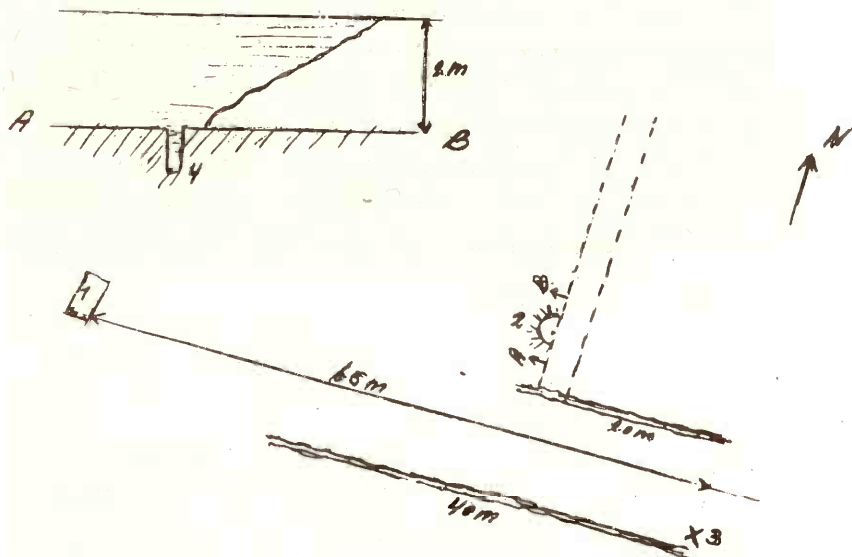
In Publications 1980-81 stond een miniem verslag van de opgraving.

Het gebouw lag ongeveer noord-zuid gericht in de helling van een terrein (+ 162 m N.A.P.) met naar het zuiden een ver uitzicht.

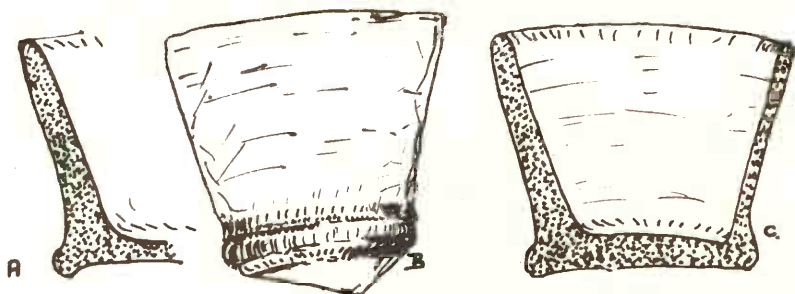
Plattegrond Romeinse villa
a/d Koelweg te Nieuwenhagen
15 oktober 1978.

- 1) badgebouw
- 2) waterpoel
- 3) mergelsteen
- 4) aardewerk scherf

Doornide A-B

De restanten toonden twee evenwijdige muren van 40 m en 20 m.
In het verslag in Publications resp. 14 m en 10 m.
De afstand tussen de twee muren bedroeg 4,40 m.
De muuraftekening was ongeveer 35 cm breed en de randen vertoonden een grillig verloop. Aan de uiterste begrenzing aan de oostzijde lag een mergelsteen.
15 m noordelijk van het gebouw heeft een waterpoel gelegen. De opvulling was duidelijk in het profiel van de wand van de gegraven sleuf te zien. De diepte van de sleuf bedroeg 2 m. Bij verder graven met de schop bleek de vulling zich nog dieper voort te zetten.
Op ongeveer 2,5 m diepte lag een aardewerk scherf.
Vermoedelijk een fragment van een drinknap. (zie tekening volgend blad.

Scherf van drinknap.

- a) Zijaanzicht.
- b) Buitenaanzicht.
- c) Binnenkant.

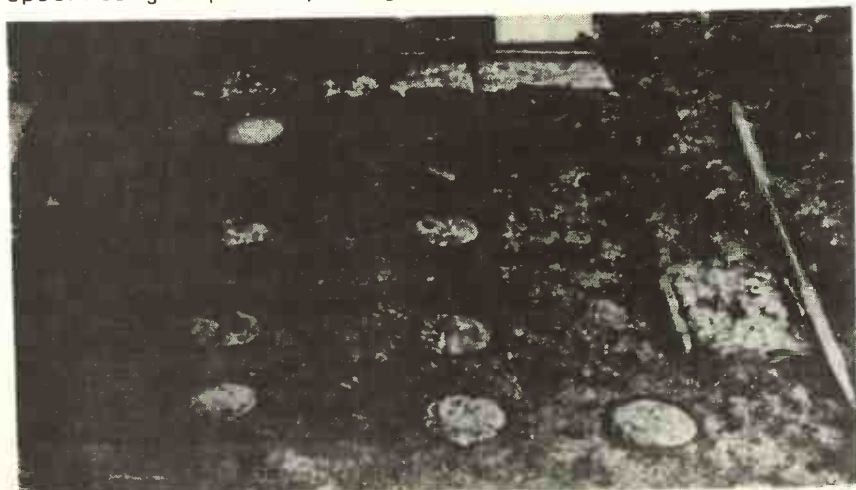
Hypocaustum of badgebouw.

Op $\pm$ 65 m westelijk van de mergelsteen werden de restanten aangetroffen van een hypocaustum of thermen, in het klein.

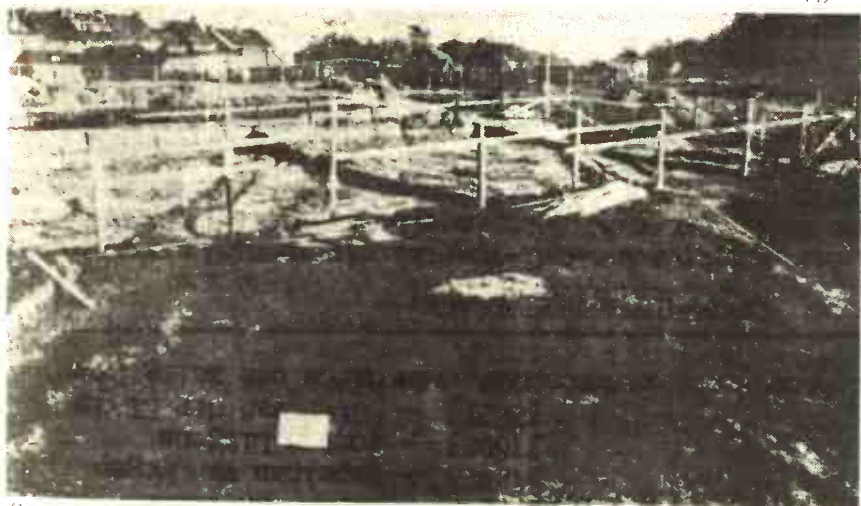
Volgens dhr. Luikens had dit de afmeting van plus minus 2.40 m x 1.80 m.

Verspreid lagen gehele en delen van; Romeinse dakpannen, vloerplaten en ronde vloerondersteuningen.

Van deze laatsten werd één stapeltje in situ (oorspronkelijke plaats) aangetroffen.

Hypocaustum vanuit zuidwesten.

Overzicht onderzoek vanuit noordwesten met fundamente-resten.

Er werden een aantal scherven van aardewerk gevonden o.a. van een wrijfschaal (b.v. om fruit te persen)

Romeinse villa.

Het is aannemenlijk, dat de resten van dit gebouw toebehoren aan, wat eens een Romeinse villa is geweest. Deze villa, die hier rond 200 jaar na Chr. gelegen heeft kan bewoond zijn geweest door een "gepensionneerde" Romeinse veldheer.

Romeinse soldaten deden tot rond 45 jaar dienst in het leger en waren naar gelang hun rang behoorlijk welgesteld. Zij bouwden dan ergens in bezet gebied een villa en gingen hier wonen.

Gebruikelijker was echter dat de villa bewoond werd door inheemse mensen.

Het Romeinse woord villa moet uitgelegd worden als een soort boerderij, dikwijls verdeeld in een pars rustica, het bedrijfsgedeelte en een pars domestica of urbana, het woongedeelte.

Het hoofdgebouw had meestal een oppervlakte van zo'n 27 x 20 m.

Als voorbeelden hiervan zijn villae gevonden in Nuth-Vaesrade, Maasbracht en het Hambacher Forst (bruinkoolgebied in het Rheinland).

De wanden zijn, boven een stenen sokkel, opgetrokken van bepleisterd vlechtwerk. Alleen de hoektorens zijn geheel van steen gebouwd. In de ramen zitten glazen vensters; ze kunnen ook met luiken gesloten worden.

Deze laatste gegevens stammen van de villa in Nuth-Vaesrade.

Veel van deze gebouwen bestaan uit een hoofdgebouw geflankeerd door twee hoektorens en aan de voorzijde een soort veranda (porticus) of zuilengalerij. Behalve het hoofdgebouw waren er meestal ook verschillende bijgebouwen; schuren (voor graan en gereedschap), stallen en bij welvarende bedrijven, een badgebouw.

Aktueel.

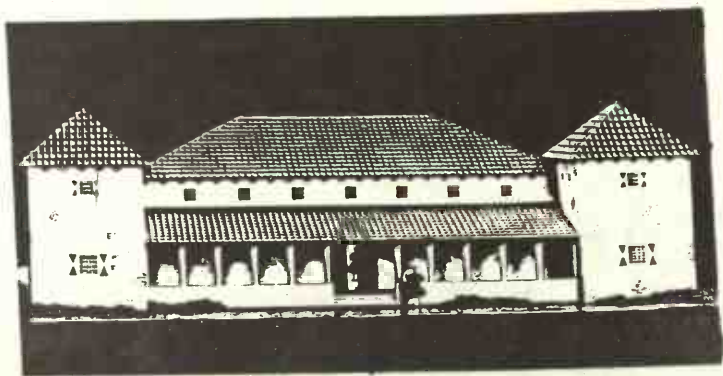
Het weer onder de aandacht brengen van de villa door middel van dit artikel heeft een meerledig doel. Binnenkort zal in de Koelweg, tegenover de bestaande huizen, gebouwd worden.

Het is te verwachten dat hier nog restanten van gebouwen aangetroffen zullen worden.

Tot slot moet me nog van het hart, dat de villa in het verleden niet de aandacht heeft gekregen, die deze wetenschappelijk verdiende.

Daardoor bleef vermelding in officieële stukken veelal uit.

Verdere vondsten zouden daar verandering in kunnen brengen en meer bekendheid aan de Romeinse villa in Landgraaf kunnen geven.

H.A.J. Dortants
Eygelshovenerweg 25
6374 KB LANDGRAAF NL
Tel. 045-315315

BULLETIN

Oudheidkundig Cultuurhisto-
risch Genootschap Landgraaf

Juni 1988.

nr.2

4de jaargang.

De vacaties zijn weer begonnen. Nog niet voor iedereen, want zolang als de kinderen naar school moeten zijn er nog heel veel mensen en families aan hun huis gekluisterd.

Nu is het voorseizoen en daar hebben wij al last (ongemak) van gehad want er waren enkele vaste medewerkers aan het Bulletin die door niets meer aan hun huis vastzaten zo aan vakantie toe dat ze zelfs hun bijdrage aan dit Bulletin vergaten in te leveren. Het mooie weer waarop iedereen zat te wachten kwam zo plotseling dat zij hun koffers, die al weken klaar stonden, vlug in de auto gooiden en zonder omkijken snel vertrokken.

Gelukkig hebben wij een potje met reserve bijdragen waaruit we altijd iets kunnen nemen zodat we nooit vast komen te zitten.

Maar dan dringt de vraag op; Is dit wel juist wat we nu geplaatst hebben? Zijn er leden die graag iets over een bepaald onderwerp zouden willen vernemen? Is er iets waarvoor zij zich speciaal interesseren? Misschien moet het een of ander wat uitgebreider behandeld worden? Misschien zijn er leden die zelf graag eens iets wilden mededelen? Of iets uit de doeken wilden doen, of..... enz. enz.

Het zou heel prettig voor ons zijn als we eens het een of ander vernamen b.v.: "Ga zo maar door", "Stop ermee, hier heb ik iets beters", "Weten jullie iets te vertellen over.....", "Dat stukje over Jan, Piet of Klaas was erg kort. Weten jullie daar iets meer van", "Is het erg als ik een paar kennissen opgeef als lid?", enz. enz.

SEKTIE DIALEKT

De sektie dialekt is verhuisd.

Na de sluiting van de Beute, waar wij vanaf het pril-
le begin van onze klub een prettig onderkomen gevon-
den hadden, zijn wij nu in een van de zaaltjes van ca-
fé Bert Dirks Hoogstr. 65 beland.

Het is even wennen, na de ruimte, die we eerder
hadden, maar de werklust is er niet minder om ge-
worden.

We willen ons nu eens met het bargoens gaan bezig-
houden, zonder evenwel het Landgraafs plat tekort
te doen.

Het belooft weer heel interessant te worden. De va-
kanties zullen binnenkort wel weer een bres in onze
aktiviteiten slaan, maar na een (hopelijk) prachtige,
lange, zonnige zomer, zullen wij de handen weer uit
de mouwen steken en vele maagdelijke vellen papier
van onze pennevruchten voorzien.

Mensen, werk ze...!

E.M.-C.

M U U L K E.

MUULKE, baby, wat han ich sjpas
Umdat ste zoeng leuke eugsjkes has
Um dieng krölkes, zoë ieëwig blond
Lokke diej dich alling sjtond
Koom hi-j mie allerleefste snuulke
En doe kries vā mich ee MUULKE.

Mariet Henssen.

IN, AAN, OP of ACHTER

Bij de benamingen in onze Limburgse- en soms verne-
derlandste, plaats, gehucht of veld-aanduidingen komt
men veelvuldig de voorzetsels; in, op, aan of achter
tegen.

In de gemeente Landgraaf is dit vanzelfsprekend niet
anders. Om maar enkele voorbeelden te noemen:

IN: In g'n Grunsjtroat, in g'n Hei, in d'r
Kakert, in g'n Röttsch, in 't Brockveld, in
't Haanveld of in Rimborg, enz.

OP: Op d'r Sjeet, op d'r Plei, op de Huëgde, enz.

AAN: Aan d'r Put, aan d' Watertoeëre, aan 't Sjtene
krúts, aan 't Sjpaanskentje, aan de Beuk, aan
de Sjendarmerei, enz.

ACHTER: Achter 't Kloeëster, achter de Hөөf, achter d'r
Put, achter de Winkel, achter de Hekge,
enz.

Al deze voorzetsels geven een verduidelijking aan
of over de plaats-, gebied- of veldnaam. B.v.:

OP: Dit geeft bijna steeds een hoogte aan welke
meestal uitzicht kan geven over een bepaald
gebied zoals: op de Lichtenberg, een be-
naaming welke in meerdere Limburgse gemeenten
voorkomt en wordt aangegeven als een plek
vanwaar men een uitzicht heeft of vanwaar
in het verleden lichtsignalen gegeven wer-
den.

IN: Daarentegen geeft "IN" veel meer een be-
schermende aanduiding, b.v. een dal, ver-
dieping of omgeven door.... aan zoals:
in 't Haesdal, in de Gracht, in gene Komm,
in de Bende. Komt er een bepaalde begroe-
ing of aanplant voor dan spreekt men ook
van "in" b.v.: In de Hoeswei (boomgaard),
in de Wiengrach (druivencultuur), in 't
Brookveld (Brook of Dries) als gezamenlijk
graasgebied (weide), in genne Busj (Bos of
geriefhout), in gen Hei (Heide), enz.

AAN: Geeft te kennen dat een pand of perceel aan
of nabij een bekend punt is gelegen b.v.
Aan de Beuk, aan d'r lófajach. Hier is
een beuk of luchtschacht als herkennings-
punt aangegeven voor het aan of nabij gele-
gen gebied als verduidelijking waar men het
genoemde kan vinden.

ACHTER: Wil echter aangeven dat men te doen heeft
men een gebied of gebouw dat achter een be-
kend punt is of was gelegen.

Om nu verwarring ten aanzien van voor of achterkant te voorkomen is men over het algemeen er van uitgegaan dat "Achter" gezien moet worden vanaf de parochiekerk. bij voorbeeld: Indien men spreekt van achter het Klooster, dan is of was het klooster gelegen tussen genoemd punt en de parochiekerk (in dit geval de kerk van Nieuwenhagerheide) en zo zal de Vaechshof zich moeten bevinden tussen de kerk Nieuwenhagen en het gebied achter de Hoven.

Tot zover een gebiedsaanduiding van algemene aard. Had men er behoefte aan om een bepaalde persoon, welke woonde in een bepaald gebied of pand, wilde aangeven, dan gebruikte men niet de juiste adressering. Een algemeen gebruik was om naast de naam of een bekende bijnaam, samen met het woongebied te noemen b.v.: "d'r Witte op genne Scheet, d'r Graad of 't Berb an 't Sjtene kruts, d'r Frens in d'r Berg of d'r Bertram an g'n Baan.

Veelal waren dit bekende horecabedrijven, Kneipe of Siepe. Grote boerenhoeven naar het gebied waarin ze lagen b.v.; Vaechshof, Heihof, Rouwenhof, Kakertshof of Boerenslot (Kasteelhoeve), enz.

Werd de hoeve of huis echter bewoond door een persoon of familie met meer aanzien, dan was het niet vreemd dat men hun naam er bij vermeldde, b.v. Strijthagerhof, Schaesbergerhof of Slangen Hof. Lagen er meerdere boerenhoeven bij elkaar dan noemde men de familienaam en de aanduiding höef in meervoud b.v. d'r Spierts an de Höëf.

Was de eigenaar of bewoner een persoonlijkheid dan werd de hoeve als zodanig aangeduid b.v.: de Hoeve van 't Heerke of d'r Erens in gene Kamp, (gelegen aan de vroegere Passeerweg (Pasweg) van Spaans naar Nederlands gebied.

Voor onbekenden is in het boek "Vervlogen jaren" van de Tachtiger Frans Erens welke in gene Kamp zijn jeugd jaren verbleef ruimschoots vermeld in al zijn pracht en praal. Zowel hoeve als boomgaard in gene kamp is als geboortehuis van Frans en Emile Erens bij zeer velen in de wijde omtrek, zelfs bij Monumentenzorg, zeer bekend.

Deze (vroeger) beschermde hoeve, door Godfried Bomans voorzien van een gedenksteen ter nagedachtenis van de beide schrijvers, werd ter verbetering van Schaesbergs Hoofdstraat opgeofferd. Alleen het theehuisje en een stuk muur van de boomgaardomheining bleef gespaard. De plaats waar de hoeve stond en de weilanden lagen van 't Heerke in gene Kamp is nu de

plek waar Landgraafs hart in de vorm van Gemeentehuis, Politiebureau en Winkelcentrum met woningbouw werd verwezenlijkt en plots de naam "Op de Kamp" kreeg toebedeeld. Het beschermde "IN" werd nu een hoger gelegen "OP". De vraag WAAROM zal wetenschappelijk wel uitgedokterd c.q. besproken zijn door de plannenmakers.

Voor de Landgraaf bewoners ligt Op de Kamp IN de Kamp. Het is maar hoe je het bekijkt. Zo ook de componisten namen die gebruikt zijn voor straten aangelegd in een voormalige boomgaard in de "Erenswel". Hier had waarschijnlijk een Bungelkesstraat niet misstaan.

Ha.er.

KINDERSPELEN

Balspel.

Dit spel werd gespeeld door met een bal tegen een muur te werpen, "prikke" genaamd.

Hierbij werden dan een verscheidenheid van liedjes gezongen welke dan een houding, die moest worden aangenomen, aangaven om de terugstuitende bal wederom op te vangen.

De variatie in bewegingen ofwel aan te nemen houdingen werden gebruikt om een zekere graad van moeilijkheid aan te geven.

Na 't begin met de eerste, eenvoudig, te vangen bal, werd gepoogd het steeds moeilijker te maken door b.v. op één been te staan, na het gooien één maal rond te draaien of voor en achter het lichaam in de handen te klappen.

Naast het "prikken" met de bal werd ook nog, door de meer geoefenden, een hoeveelheid van opgooi methoden gespeeld b.v. met 2, 3 of 4 kleinere ballen. Door de deelnemers, als het ware beginnende jongleurs, werden b.v. 2 ballen tegen de muur gestuit en één bal recht omhoog, enz.

Het aantal liedjes en oefeningen welke voor dit spel gebruikt werden, was zeer uitgebreid, terwijl de gekozen sprongen en/of oefeningen met of zonder bal bij een goede uitvoering van grote behendigheid getuigde.

Diabolo.

Naast genoemd balspel speelden de meisjes vroeger ook met de diabolo. Een spel dat nu, zij het sporadisch, nog wel door een enkele beoefend wil worden. Het diabolo-spel bestond uit twee met de toppen tegen elkaar bevestigde kegeltjes welke door middel van een tussenstukje bij elkaar gehouden werden. En twee stokjes waartussen een touw van ca. 75 cm lang was gespannen.

Men bracht nu het touw onder de diabolo en nam in elke hand een stokje.

Door nu de handen met het stokje op en neer te bewegen terwijl het touwtje strak werd gehouden in een boog onder de diabolo en de handen voorzichtig en langzaam omhoog gingen ging de diabolo draaien en bleef in evenwicht op het touw liggen.

Door met een ruk het touw te spannen vloog de diabolo omhoog.

De kunst bestond dan hierin om de draaiende diabolo op het touw op te vangen en draaiende te houden en dan kon het spel weer opnieuw beginnen met een volgende oefening.

Meisjes welke meer bedreven waren in dit spel maakten steeds ingewikkelder speel-methoden door b.v. tijdens het omhoog werpen zelf een draai te maken, te knielen of om te lopen.

Speelde men met twee dan werd de diabolo over en weer gegooid met of zonder persoonlijke moeilijkheids-oefeningen of uitzonderlijke bewegingen.

ha,er.

OVERDRACHT "KRUISWEG"

Vrijdag 3 juni 1988 werd de gerestaureerde "kruisweg" van Aad de Haas officieel in bruikleen overgedragen aan de gemeente Landgraaf.

Mevr. v. Heel onthulde in aanwezigheid van Mevr. de Haas een wandplaatje met gegevens over de "kruisweg", waarmee de overdracht een feit was.

Na het aanbieden van een bouquet bloemen aan beide dames memoreerde dhr. Derksen, voorzitter van het O.C.G.L., in zijn inleiding hoe enkele leden van het bestuur drie jaar lang zijn bezig geweest met besprekingen, bezoeken aan Rolduc en andere zaken die betrekking hadden op de restauratie. Hij dankte deze leden voor het werk dat zij verzet hebben.

Hierna belichtte dhr. C. Bertrand, secretaris van de Aad de Haas-stichting in Heerlen, met lovende woorden de persoon Aad de Haas.

Aan het einde sprak Wethouder Gybels namens het gemeentebestuur. Hij zei heel blij te zijn met de "kruisweg" in het nieuwe bestuurscentrum en ook met de goede verstandhouding van gemeente en Heemkundevereniging O.C.G.L., wat resulteerde in het maken van een boekje over de restauratie.

Alle aanwezigen hebben dit boekje gekregen, later zal het aan belangstellenden worden verkocht.

Tijdens het nuttigen van een drankje kon men nog een beetje napraten en de "kruisweg" gaan bewonderen.

R.N.

D U R G A A T .

DUR GAAT woar sjun umgedoa.
 Ueveraal zoog ste plentjes stoa,
 Reën, möget ut get geëve,
 Gisternach koam evvel te vööl
 Alles voet wiej ing oape gööl
 Al ut geplante loog d'r neëve
 Gee lekker klimaat, noehn vuur DUR GAAT.

Mariet Hensen

DE DROOGSCHEERDER.

Hy 's wya, die 't kleed bereid, Dat eenwig niet veralyt.

De mens, die tyd en vlyt en vlyt besteed,
Maakt van het beestenhaar zyn kleed :
Zo kan hy 't al voor 't vlees bereiden ;
Was 't dan niet al te slecht gedaan,
Dat de arme ziel, in 't overgaan,
Gants naakt en bloot, van hier moest scheiden !

DE VERWER.

Gemeenheid Geeft eenheid.

Rood bloed van Jezus, schoone kleur,
Trek onze zielen deur en deur,
Op dat wy 't eenwig oog behaagen :
Gelyk des lakenverwers nat
Het bleeke wollenkleed doorvat,
Om, als herbooren, op te daagen.

DE SCHOENMAKER.

Zie op het middel niet, Maar daar het om geschied.

De voet besluit zich in de schoen,
Doch 't is niet om de schoen te doen;
Maar, om den weg daar mee te treden:
De ziel woont wel in vlees en bloed,
Maar 't zy haar, als de schoen den voet,
Om mee te gaan naar 't land van vreden.

DE KAMMEMAKER.

Kam uit de kles, Eer 't slimmer is.

Het haar des hoofds, verward by nacht,
Word 's morgens weer te recht gebracht:
De mens is vol van gaauwe vonden;
Maar 't ware hoofdstuk in het hert
Zit veelyds jaar op jaar verward,
En blyft een broeinest van de zonden.

De vier tekeningen op de voorgaande bladzijden komen uit het boekwerkje:

" HET MENSELYK BEDRYF "

Gedaan door; Johannes en Caspaares LUIKEN, 1694.

Naast elke tekening staat telkens een bijpassende tekst. Het zou te veel plaats innemen om deze telkens mee over te nemen.

Nu aan het begin van de zomer willen we een uitzondering maken en daarom hieronder de tekst behorende bij DE DROOGSCHEERDER.

Genesis III:21.

En de Heere God maakte Adam en zijn wijf rokken van vellen, en toogze hen aan.

Mattheus III:4

En dezelve Joannes had zyne kleeding van kemelshair, en eenen lederengordel om zyne lendenen; en zyn voedsel was sprinkhaanen en wilden honig.

En Kap. VI: 28, 29.

En wat zyt gy bezorgd voor de kleeding? Aanmerkt de leliën des velds, hoe zy wassen; zy arbeiden niet, noch spinnen niet.

En ik zeg u, dat ook Salomon in alle zyne heerlykheid niet is bekleed geweest, als een van deezē.

En Kap. XI:8

Maar wat zyt gy uitgegaan te zien? een mens met zachte kleederen bekleed? Ziet, die zachte (kleederen) draagen zyn in der koningen huizen.

II Korinthen V:4.

Want ook wy, die in deezē tabernakel zyn, zuchten, bezwaart zynde: nademaal wy niet willen ontkleed, maar overkleed worden, op dat het sterfelyke van het leven verslonden werde.

ACTIVITEITEN

Hieronder volgt een kort verslag van enkele activiteiten van de laatste drie maanden;

Kastelen Schaesberg en Strijthagen.

In april kwam dhr. Corten, bestuurslid van de Stichting Limb. kastelen, een lezing houden over onze kastelen: Schaesberg en Strijthagen. Het was een bijzonder belangrijke en interessante lezing die ons een kijk gaf op de toenmalige bewoners en op het leven in die tijd. t.z.t. zal deze lezing opgenomen worden in het Jaarboek.

Ons eerste lustrum.

6 mei vierden we ons vijf jarig bestaan met een gezellige avond in het Gemeenschapshuis "Carre". De verschillende sektie's hadden een grote tafel tot hun beschikking waarop ze een deel van hun activiteiten konden uitstallen, ter informatie aan de andere leden. Hier konden we o.a. zien wat er een enorm werk verzet moet worden om een familieregister, ofwel stamboom, samen te stellen. Ook zagen we dat er heel wat komt kijken als er een oude pottenbakkersoven gevonden wordt waar dan enkele zakken scherven bij elkaar gezocht worden om dan later uit deze scherven die stukken te zoeken welke vroeger een pot gevormd hebben. Dit doet men dan met het doel om weer zo'n oude pot samen te stellen. (Het is dan niet de bedoeling dat over 'n zes of zeven honderd jaar het zelfde spel zich zal herhalen.)

De sektie dialect, die zeer sterk aanwezig was, liet zich niet alleen zien maar droeg ook enkele gedichten voor en vertelde, natuurlijk in dialect, enkele oude geschiedenissen.

De sektie cartografie, waar ook fotografie en redactie is ondergebracht, toonde een collectie bulletins en enkele jaarboeken en er was een album met foto's en beschrijving van alle kruisen en kapellen in de gemeente.

Natuurlijk was er koffie met vlaai en een drankje. Het was een gezellig samenzijn wat zeker waard is om elk jaar te houden. B.v. als afsluiting van het seizoen.

Alle leden waren er niet deze avond, maar de volgende keer beter.

Excursie naar Maaseik.

28 mei de laatste excursie van het afgelopen seizoen. We gingen naar Maaseik waar we, na de koffie met knapkoek, (een speciale Maaseikse lekkernij) een rondleiding onder leiding van een alleraardigste hostess kregen.

We bezochten het toeristisch ontvangstcentrum alwaar een mooie maquette staat van oud Maaseik.

Hier werd verteld, met hulp van dia's en lichtjes in de maquette, over de ontstaansgeschiedenis van de stad.

Dit toeristisch centrum is gehuisvest in de oude vleeshal.

Op de bovenverdieping is een tentoonstelling van oude kerktoerenhanen waarvan sommigen enkele honderden jaren oud zijn.

Na een voortreffelijk middagmaal bezochten we het Regionaal Archeologisch museum waarin een indrukwekkende verzameling archeologische vondsten, mooi en overzichtelijk uitgestald in vitrines.

In het zelfde gebouw is de oudste apotheek van België gevestigd. Deze apotheek is tot 1950 door een familie van apothekers in gebruik geweest.

De laatste apotheker kon niet verdragen dat het geheel verloren zou gaan en schonk de totale apotheek, als museum, aan de stad.

In de kelder is het bakkerij-museum gevestigd, evenals het voorgaande heel interessant en een bezoek meer dan waard.

We vergaten nog te vertellen dat voor het gebouw een zeer mooi aangelegde heemtuin te bezichtigen is.

Zij die toen nog genoeg "fut" overhadden konden nog mee voor een wandeling door de oude stadskern waarbij vooral de nadruk gelegd werd op de gevels in de oude Maaslandse stijl.

Zeer voldaan togen we huiswaarts.

Het weer heeft niet mee gewerkt die dag maar onze gids heeft zo goed gewerkt dat we van het weer zeer weinig gemerkt hebben.

M.N.

ONTSTAAN STEENKOOL

De steenkolen, het "zwarte goud" dezer aarde, zonder welke wij ons de wereld niet meer zouden kunnen voorstellen, liggen meestal honderden meters diep onder de aardbodem verscholen. Op enkele plaatsen slechts, o.a. in het Wormdal, bevinden de kolenlagen zich bijna aan de oppervlakte. Denkt of spreekt men over steenkolen, dan vragen wij ons onwillekeurig af: Hoe zijn deze waardevolle bodemschatten ontstaan en waardoor zijn ze op zo grote diepte terecht gekomen?

Met vrij grote zekerheid mag worden aangenomen, dat de steenkolen uit plantenresten zijn ontstaan. Verschillende bewijzen zijn daarvoor aan te voeren. In het dak der kolenlagen bijvoorbeeld, en ook in de kolenlagen zelf, vinden we veelvuldig afdrukken van planten terug. In de bruinkoollagen, die na lange tijd in steenkolen zullen overgaan, vinden we zelfs nog takken en stukken van boomstammen, die weliswaar reeds aan verwording onderhevig zijn, doch waarin het gewone hout nog duidelijk te onderkennen valt.

Willen we ons een voorstelling maken van het ontstaan der steenkolen, dan dienen we niet met onze gewone tijdsbegrippen te rekenen. De omvorming van planten tot steenkolen heeft niet in enkele jaren plaats gehad, doch daar zijn volgens de geleerden miljoenen jaren mede gemoeid geweest. In de oertijd, toen de steenkoolvorming een aanvang nam, waren op deze wereld nog geen mensen te kennen. De streken, waar nu de steenkolen in de bodem zitten, waren toen uitgestrekte bossen en moerassen. Een warm, vochtig klimaat bevorderde een welige plantengroei.

Die plantengroei ging ongetelde jaren en eeuwen ongestoord door. Bladeren en takken vielen af en bedekten de moerassige bodem. Afgestorven planten en bomen vonden eveneens een rustbed op de moerassige ondergrond.

Nu kan men zich gemakkelijk voorstellen dat, indien deze plantengroei vele eeuwen ongestoord voortgang kon hebben, zich op de bodem een dikke laag van plantenresten had gevormd.

Was zulk een laag plantenresten, ook wel humuslaag genoemd, aan de oppervlakte blijven liggen, dan zou er nooit steenkool uit geworden zijn. Immers planten, takken, enz. aan lucht, weer en wind blootgesteld, gaan rotten en er blijft slechts

wat humus, gas en water van over.

Daar de kolenlagen, meestal meerdere honderden meters onder de oppervlakte liggen, moet de humuslaag dus in de diepte zijn verdwenen, hetgeen alleen door bodemverzakkingen kan zijn veroorzaakt. Tengevolge van deze verzakkingen is de humuslaag overstroomd geworden en deze overstromingen hebben behalve water ook zand, klei, enz. aangevoerd, waarmede de plantenlaag bedekt en definitief van de lucht werd afgesloten.

Na deze afsluiting onder de grond kon het rottingsproces, door gebrek aan zuurstof, geen voortgang meer hebben, de steenkoolvorming nam een aanvang, het inkolingsproces was begonnen.

Als eerste overgang van plantenresten naar steenkool ontstond een product, dat wij turf noemen.

Turf is een bekend product en komt voornamelijk in de noordelijke provincies van ons land veel voor, n.l. in Groningen, Friesland, Drente en Overijssel. Ook in de Peel op de grens van Limburg en Noord-Brabant treffen we turf aan. Turf bevat in droge toestand ongeveer 60 % koolstof en wordt gebruikt als brandstof en als strooisel in veestallen. Ook bewijst ze goede diensten bij het aanleggen van tuinen voor het losmaken van de grond.

Het inkolingsproces van deze turf laag ging gesta dig voort, waardoor ze rijker aan koolstof en donkerder van kleur werd. Na vele duizenden jaren werd de turf veranderd in een product, dat wij bruinkool noemen.

Bruinkool is ook een brandstof, die in droge toestand ongeveer 70 % koolstof bevat.

Bruinkool als zodanig is geen ideaal stookmateriaal, zij wordt daarom verwerkt tot briketten. Zo'n brikettenfabriek werd o.a. gebouwd bij de bruinkoolgroeve "Carisborg" te Passart-Nieuwenhagen.

Tijdens de oorlogsjaren 1914-1918, toen er schaarste ontstond aan brandstof, werd de bruinkoolontginning met kracht ter hand genomen. Verschillende groeven werden toen in exploitatie genomen, o.a. de Bergerode I en II, de Energie, Groeve Herman, de Grootheide en de Carisborg. Zodra de kolenschaarste een einde genomen had, moesten de meeste bruinkoolgroeven wegens gebrek

aan lonende afzet, het bedrijf stopzetten. Alleen de Carisborg heeft steeds het hoofd boven water gehouden en is nog vele jaren in bedrijf geweest. De ontginbare bruinkoollagen, die in Zuid-Limburg

werden aangetroffen, hadden een dikte van 5 tot 10 meter. Tijdens de ontginning werden nog veelvuldig stukken hout in de lagen gevonden, hetgeen weer tot bewijs kan dienen, dat deze bruinkool uit plantenresten is ontstaan.

De bruinkoollagen in de oertijden werden natuurlijk niet ontgonnen, immers er waren nog geen mensen.

Het inkolingsproces hiervan is verder gegaan en ten slotte zijn ze veranderd in steenkolen welke een koolstofgehalte hebben van 75 tot 98 %.

De omvorming van planten in steenkolen heeft millioenen jaren geduurd. De drie grootste factoren, die daaraan hebben medegewerkt zijn tijd, temperatuur en druk. De door de overstromingen aangevoerde zanden en kleilagen zijn verhard en vormen de gesteentelagen, die zich nu boven de kolenlaag of tussen twee kolenlagen in bevinden. Dit gebergte noemt men "Carboon".

Dat er meerdere soorten grond, o.a. zand en klei, op de plantenlaag werden aangevoerd, blijkt wel uit de verschillende soorten gesteente, die ondergronds worden aangetroffen. De meest voorkomende gesteentesoorten zijn de zandsteen (een zeer hard gesteente), de leisteen (een zacht en brokkelig gesteente) en de z.g. zandige leisteen.

Uit het feit dat zich in de aardkorst meerdere lagen steenkolen boven elkaar bevinden met dunnere of dikere steenbanken ertussen, blijkt, dat de hiervoren beschreven gang van zaken zich meerdere malen moet hebben herhaald. Dat is ook begrijpelijk, als men bedenkt, dat het aangevoerde zand en de kleidelen op de plantenlaag weer een vruchtbare bodem vormden voor nieuwe plantengroei.

De steenkolen, op deze wijze ontstaan, onderscheiden we in drie hoofdsoorten, n.l. magere kolen, vetkolen en gaskolen.

De magere kolen zijn de oudste en worden zo genoemd, omdat ze weinig vluchtige bestanddelen bezitten. Ze worden hoofdzakelijk gebruikt voor huisbrand. In Zuid-Limburg werden ze gedolven in Staatsmijn Wilhelmina, in de vier Oranje Nassau mijnen, in de Domaniale, in de Willem-Sophia, in de Laura en Julia. Vet en gaskolen zijn van een jonger tijdperk en werden hoofdzakelijk gedolven in de Staatsmijnen Emma, Hendrik en Maurits. Deze kolensoort in de vorm van fijnkool is zeer geschikt voor de fabricage van cokes en gas, vandaar de cokesfabrieken op Emma en Maurits.

De grovere vetkolen werden door deze mijnen als zodanig afgeleverd en hoofdzakelijk in de industrie gebruikt.

In Zuid-Limburg zijn steenkoollagen aangetroffen variërende in dikte van enkele c.m. tot + 2 meter. De laagjes van enkele cm. dikte werden riffsels genoemd. Over het algemeen kwamen voor ontginning slechts in aanmerking lagen van 50 cm en dikker. De andere, dunnere lagen, werden "niet afbouwwaardig" genoemd, omdat de exploitatiekosten de opbrengst overtroffen. Zelfs lagen dikker dan 50 cm die zeer onzuiver zijn, kunnen soms tot de "niet afbouwwaardige" lagen gerekend worden.

Zellef bedéne..!

Zellef bedéne..supermaat..
 kingersjpieëlgoed..sjokelaat..
 't Is e paradiëhs óp eëd.
 't Is ing zung weëd, wie me zeët..!

Kingerveutjes reppe zich,
 kingerhendjes sjtrekke zich,
 kinger-eugsjkes weëde groeët,
 tesjkes weëde sjwoar, wie loeëd;
 krölkes en e tin-soldöëtje,
 blöksjkes en e rölke köëdjkes,
 frenkele en neëgelkes,
 bi-j 't duëske sjweëgelkes
 en nog doehzend anger zake,
 die e kink gelukkig make.

Likgeloate, dat vilt sjwoar!
 En woarum óch, 't likgt toch doa?

Aan d'r winkeleer d'r road:
 Lekg nit alles vur 't griehpe..
 Dat me doavuër weëd besjtroaft
 wie kan dat e kink begriehpe..!

BULLETIN

Oudheidkundig Cultuurhisto-
risch Genootschap Landgraaf

Sept. 1988.

nr. 3

4de Jaargang.

In mijn vacantie ben ik ver weg geweest. Ruim 8 uur lang zat ik in een vliegtuig op een hoogte van + 11 km en vloog met een vaart van + 1000 km per uur. En toen zat ik aan de westkust van Canada.

Hier is de geschiedenis nog geen 200 jaar oud. Wat er voor die tijd was daar weten ze niets of heel weinig van. Ze kunnen er naar gissen of ze moeten de oude indianen geloven die vertellen van hun ouders, grootouders of voorouders en wat deze mensen vertellen kunnen ze niet bewijzen want er is niets opgeschreven.

Wel weet men dat er enkele duizenden jaren geleden evenals hier, mensen geleefd hebben die wel niets opschreven, maar iets nagelaten hebben.

Evenals de mensen welke in die tijd hier bij ons leefden, leefden men toen daar in het stenen tijdperk.

Ik heb daar van iemand (die 30 jaar geleden nog Nederlander was) een paar stenen pijlpunten gekregen zoals die toendertijd ook hier gebruikt werden. Het materiaal waarvan die pijlpunten gemaakt zijn is geen vuursteen maar graniet. Ze zijn net zo mooi als hier maar ze zijn zwart en niet zo hard. Ook van ander materiaal (steen) had hij werktuigen. (pijlpunten, krabbers, mesjes, vuistbijlen zowel groot als klein)

Van die zelfde oud-Nederlander kreeg ik nog enkele stukjes versteend hout en een stukje versteende pees van een dinosaurus.

Ja die vacantie zit me nog een beetje dwars en ik hoop dat jullie daar begrip voor hebben en dat er dus deze keer geen verenigingsnieuws uit de schrijfmachine rolt. -----

ONZE SECTIES

Sectie GENEALOGIE.

Ook in de afgelopen zomermaanden is de sectie Genealogie actief gebleven. De maandelijkse bijeenkomsten vonden normaal doorgang en werden door genoeg alle sectie-leden bijgewoond. Wel zijn de meeste leden in deze periode minder intensief bezig geweest met hun eigen familieonderzoek. Drie keer hadden we een gastspreker op onze bijeenkomst en drie keer gaven eigen leden een uiteenzetting over hun individueel genealogisch onderzoek.

De transcripties van de Franse volkstelling zijn bijna klaar. Het ligt in de bedoeling om deze binnenkort uit te geven.

Op zaterdag 14 mei brachten we een gezamenlijk bezoek aan het "Documentatiecentrum Limburg" in Maastricht. Deze excursie was zeer interessant en leerzaam.

Op de feestavond t.g.v. het eerste lustrum van het OCGL hadden we een uitgebreide info-stand over genealogie ingericht. Deze trok zeer veel belangstelling.

Ook hebben we ons in de afgelopen maanden intensief bezig gehouden met het zoeken naar een geschikte huisvesting. Uiteindelijk is onze keuze gevallen op het gebouw behorende bij de speeltuin "St. Tarcisius" aan de Beatrixstraat te Nieuwenhagen. Hopelijk gaan meerdere secties van deze locatie gebruik maken. De huurprijs kan dan gemakkelijker opgebracht worden en bovendien voelen we ons als secties wat beter met elkaar verbonden binnen het OCGL.

In de komende periode zullen we ook weer om de maand een inleider uitnodigen. We hebben hiervoor al een aantal contacten gelegd. De tussenliggende maanden zullen we dan onze normale bijeenkomsten houden.

We zijn bezig contacten te leggen met verwante werkgroepen uit andere gemeenten.

Wegens studie kan onze voorzitter Math. Heyen onze sectie voorlopig niet meer leiden. Dat is voor ons een groot gemis. Gelukkig hebben we ons lid Harry Heugen bereid gevonden om gedurende de

studietijd van Math.diens taak zolang over te nemen. Tevens zal Harry dan onze sectie vertegenwoordigen in het bestuur van het OCGL.

Zoals gebruikelijk drukken we ook nu weer op de binnenpagina vier oude beroepen af uit het in 1694 door de Gebroeders Luiken samengestelde boekje: "Spiegel van het Menselyk Bedryf".

A.Janssen.

Sectie DIALEKT.

In het vorige Bulletin schreven wij: de sektie is verhuisd. En nu kunnen we schrijven: de sektie dialekt gaat weer verhuizen. Evenals de sekties Archeologie en Genealogie en ook het bestuur van het O.C.G.L. zullen wij in de naaste toekomst onze bijeenkomsten in het klubbuis St.Tarcisius houden. Uiteraard tot wij een eigen O.C.G.L.-onderkomen hebben. Maar in mijn koffiedik kan ik daarover nog niets vinden.

Dus verhuizen we maar weer eens, in de stellige overtuiging dat dit een verbetering betekent. Onze werklust zal hierdoor toch niet negatief beïnvloed worden, dachten we.

Dus, de steeds langer wordende avonden zullen, na de afgelopen, zéér lange vakantie-periode vruchtbaar ingevuld worden.....hopen we.

Overigens is onze volgende dialekt-avond nog in lokaal Dirks, Donderdag 29 Sept. om 20.00 uur.

We hopen iedereen weer te zien.

E.M.-C.

Sectie NATUURMONUMENTEN EN KARTOGRAFIE.

Onze bijeenkomsten zijn vastgesteld op de eerste maandag van de maand.

Ons bestuur zat echter in moeilijkheden en was gedwongen hun vergadering op maandag 3 oktober te houden.

Dus onze bijeenkomst nu vastgesteld op maandag 10 oktober om 19.30 op de Kempkensweg.

Wij beginnen het nieuwe jaar uitgerust aan een druk programma en hopen dat allen aanwezig zullen zijn.

TOT MAANDAG 10 OKTOBER OP DE KEMPKENSWEG.

Op dinsdag 5 april 1988 werden aan de Gatestraat te Nieuwenhagen kort bij boerderij Reumkens grondwerkzaamheden uitgevoerd t.b.v. het bouwen van een woonhuis.

Daar de aspirant-bouwer niet van plan was kelders aan te leggen werd de bouwput tot ca. 80 cm beneden het maaiveld uitgeschacht.

Het grootste deel van het uitkomend materiaal bleek echter te bestaan uit een losse opvulling. Deze bestond uit puin, verbrande restanten, scherven van porcelein, bloempotten en andere resten van huishoudelijk materiaal.

Daar deze ondergrond ongeschikt was voor een fundament werd het puin dieper weggehaald.

Dhr. J. Spierts, welke tegenover het bouwterrein woont wist te vertellen dat hier in het begin van deze eeuw een waterpoel was geweest. Naar aanleiding hiervan had hij aan zijn woning een tableau aangebracht met als opschrift: "a genne hofdrink"

Vermoedelijk valt de oorsprong van deze poel uit de tijd van de Vaechshof, (zie Jaarboek 1986, bldz. 37 e.v.) welke hier vlakbij gelegen heeft.

In ieder geval heeft de poel tot het begin van deze eeuw gediend om o.a. het vee van boerderij Reumkens hier te laten drinken.

Op oude kadasterkaarten staat aan de Gatestraat inderdaad een plaats aangeduid als "d'r drink" echter meer noordelijk van deze poel.

De aspirant-bouwer heeft tot bijna 3 meter beneden het maaiveld moeten uitschachten eer de laatste modder met stukken hout, verwijderd waren.

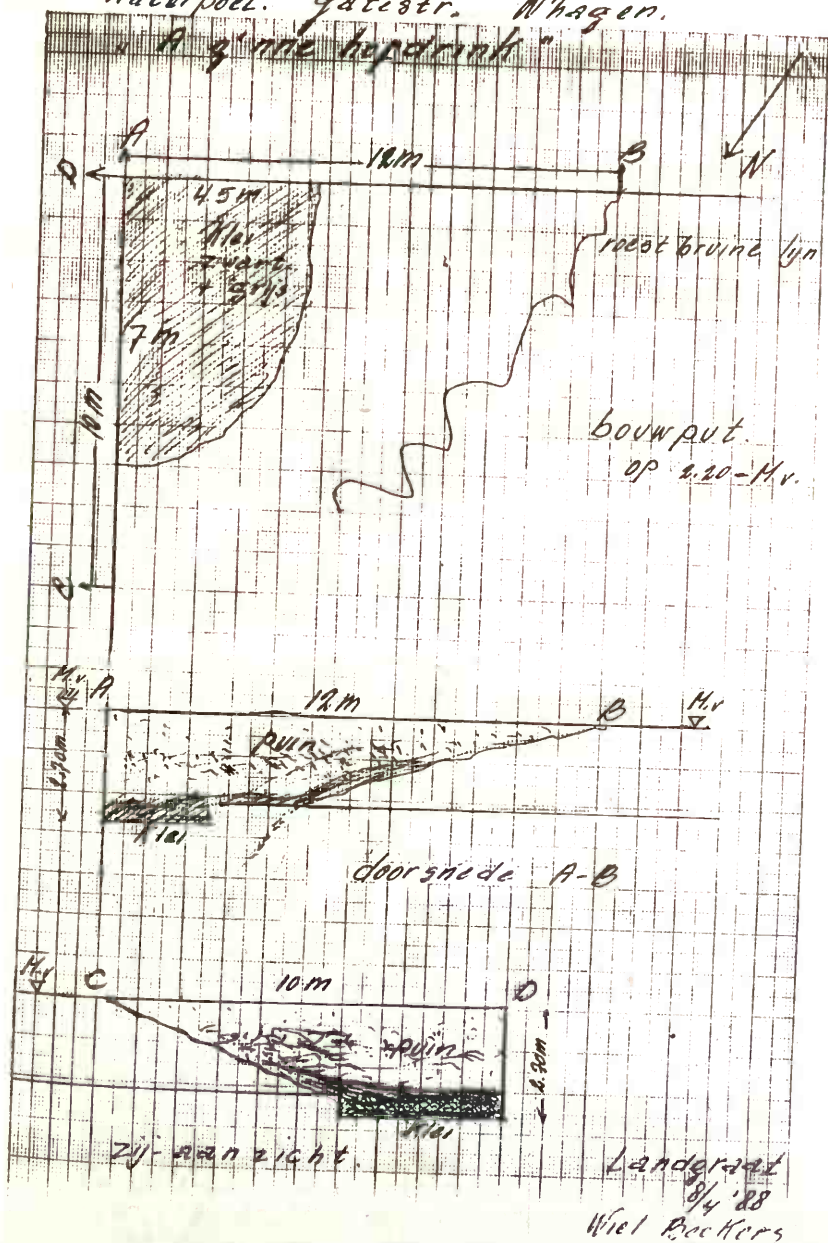
Hij kon alsnog kiezen tussen een zwaarder fundament of kelders aanleggen.

Hij koos voor dit laatste, zij het met de nodige financiële consequenties.

Wiel Beckers.

Waterpoel. Gatestr. N'hagen.

"A g'inne kopdrink"

LUC ERENS in LANDGRAAF

Twee rond-toerende kampeerwagens met Frans kenteken doolden door Landgraaf op zoek naar het Erens-huis in gene kamp te Schaesberg.

Met de wetenschap dat men alleen maar een stukje muur zou vinden wilde men toch eerst ten gemeente-huize informeren wat men daar nog van het Erenshuis of de Erensen wist.

Met enkele gemeente-gidsen als dokumentatie rijk, en de zekerheid dat slechts een stukje muur van grootvaders-huis nog overeind stond, wist men niet meer dan dat een huizenzee alle oude voorstellingen wegvaagde.

De voorlichting van ons aller Landgraaf had de familie op de hoogte gebracht van het bestaan van een Heemkunde vereniging en naar het dichtsbijzijnde kontakt-adres verwezen. Ze wisten dus hoe ze moesten rijden en zo verscheen op maandag 22 augustus 1988 in de namiddag een 7-koppig gezelschap aan het opgegeven adres.

De oudste heer van het gezelschap stelde zich voor als Luc Erens en "Mijn grootouders woonden in de Kamp, het huis waar als laatste Erens Jozeph of het Heerke woonde".

Hiermede was het ijs gebroken en werden over en weer vragen gesteld. Woord-voerder van het gezelschap bleef voornoemde, 75-jarige, heer, de enige van het gehele gezelschap welke, zij het voorzichtig, Nederlands sprak.

Vooreerst nu de vraag; wie is nu eigenlijk deze Luc Erens?

Vlug werden de nodige familie leden erbij gehaald en zodoende het raadsel voor mij opgelost.

Deze Luc was n.l. een zoon van Frits Erens die een broer was van de ons zo bekende tachtiger Frans en van de hagiograaf Emile en van de bekende duivenmelker Jozeph Erens. (In Nieuwenhagen en Schaesberg bekend als: "t Heerke oet gennae Kamp").

Deze Luc vondt het vreemd dat hij "Schaesberg" of "d'r Sjeet" niet meer terugzag en waarom moest hij nu in Landgraaf zijn. Ja, wat is Landgraaf? De gehele geschiedenis van het ontstaan van de gemeente Landgraaf werd uit de doeken gedaan en telkens moest alles vertaald worden zodat alles nog al wat tijd in beslag nam want er werd nogal eens gelachen of men moest wel eens bekomen van de verbazing. Vooral had men moeite met de voorstelling van de bokkerijders. U weet wel die

rovers die op bokken gezeten zich vliegensvlug konden verplaatsen en die nadat ze berecht waren werden opgehangen aan een nabij de archeologische landgraaf staande Galgenboom.

Dergelijke verhalen, zo vertelde Luc, waren vroeger in huize Erens niet onbekend en hiervan werd dan ook door zoon en schoondochter met aandacht genoten.

In vogelvlucht werden vele zaken en gebeurtenissen in en om Schaesbergs verleden zo goed en zo kwaad mogelijk in ijl-tempo doorgenomen.

De 75-jarige vroeg over van alles en nog wat.

Veel wist hij zich nog te herinneren uit zijn jeugd en studiejaren, zelfs "D'r blauwe paol"

(grenssteen Holland-Oostenrijk) kwam ter sprake.

Toen we weer terug kwamen bij de familie Erens

kwam de familie grafkelder ter sprake. Men wist

niet hoe men die in deze huizenmassa moest vinden

want door de diverse verkeersknooppunten was voor

hen een duidelijk kenteken of herkenning van het

een of ander een waar probleem. In + 20 jaar niet

meer in deze omgeving geweest zijnde, zag het een

en ander er wel wat vreemd uit.

Het boek "Schaesberg in woord en beeld" werd eerst

aandachtig doorgenomen en daarna heb ik het gezelschap

naar alle door hen gewenste plekjes en plekken begeleid.

Het hoogtepunt was de grafkelder van de familie Erens te Schaesberg.

Aandachtig werden de namen gelezen en er werden vele foto's gemaakt.

Mevrouw Erens, Luc's Franse-echtgenote wist met

vijf woorden Engels of Nederlands bij elke tante

of oom een korte herinnering aan te halen.

Nog even langs Rolduc waar door Luc enkele jeugderinneringen

werden opgehaald uit zijn kostschool

tijd en hij wist te vertellen dat alle Erensens

hier op school geweest waren. Aan tijd gebonden

werd het gezelschap de weg gewezen richting Aken-

Keulen. Er werd uitermate hartelijk afscheid genomen

en werd afgesproken een volgende keer een

uitvoeriger bezoek aan Landgraaf te brengen en

toen volgde op een meewarige toon: "Dit zal wel

mijn laatste bezoek aan Schaesberg zijn, ik ben

de jongste niet meer."

Als vaststaand werd echter aangenomen dat na uit-

wisseling van adressen en telefoonnummers wij

zeer zeker de familie in Frankrijk zouden bezoeken

om daar met uitleg de stad van Jeanne d'Arc

te bezichtigen.

Dit is het verhaal van een niet alledaags maar wel

aangename kennismaking met een Franse tak der fam.

Erens.

ha.er.

HA E N G E N A E M D

Het was in het raadhuis van Landgraaf dat we met elkaar kennis maakten.

Zij waren zeer geïnteresseerd in onze kruisweg en wij wisten er het een en ander van te vertellen. Tijdens het lange gesprek en de rondleiding bleek dat zij ook veel belang stelden in de persoon Aad de Haas, zodat we er maar een bezoek aan Wahlwiller aan vast knoopten.

Reclame maken voor onze kruisweg was niet nodig, wij gingen met de eer strijken. Die van ons sprak hen meer aan.

Het bleek dat zij in hun woonplaats, Monnickendam, lid waren van een vereniging die aan Genealogie doet en dit was de oorzaak dat ze naar Zuid Limburg afgezakt waren. Zijn familienaam is "Haen" en lang geleden had zijn familie in Nieuwenhagen gewoond en daarom kwamen ze in het raadhuis van Landgraaf terecht. Daar zagen ze onze kruisweg, informeerden naar meer gegevens waarna wij op de proppen kwamen en toen bleek dat er meerdere raakpunten waren.

Wij hebben een gehele dag heel prettig samen doorgebracht.

Er is heel veel over Landgraaf te vertellen en er is nog maar weinig over geschreven, maar wat wij er van hebben, hebben wij hen meegegeven.

Maar ook zij hadden veel te vertellen en zij hadden ook een boekwerkje bij zich hetwelk wij van hen kregen.

En voor dit boekwerkje wil ik even reclame maken. De titel is "HAENGENAEMD" en is een studie naar het gebruik en de betekenis van de naam Haan of Haen"

Zeer interessant voor personen die de naam Haan, Haen of Hahn dragen.

Natuurlijk ook personen die Genealogie bedrijven zullen het belangrijk vinden.

Dhr. Haen is zelf de auteur van dit boekwerkje en biedt het te koop aan voor f.10,-- (excl. verzendkosten).

Wij hebben een afspraak gemaakt; Is er onder de lezers iemand die dit boekwerkje in zijn bezit wil hebben dan kan die persoon het boekje bij mij komen bekijken en bestellen. We wachten dan een paar weken om zo veel mogelijk personen bij elkaar te krijgen en dan zorgen wij dat van Gend en Loos de gehele zending bij mij afgeeft

zodat er op de portokosten bespaard kan worden.
Heel eenvoudig dus:

Kom even langs (of bel 317929), bekijk, betaal en
na ca. 4 weken hebt U het in Uw bezit.

U begrijpt wel dat wij graag alles in één keer
willen bestellen en als U te laat komt dan komt
natuurlijk op elk boekje de verzendkosten en die
zijn niet mis.

Mijn adres: Kempkensweg 2, 6371 BS Landgraaf en
het tel.nr. is 317929.

Chr.V.

d'r SUPERMAAT

Viër hoale de waar in d'r supermaat:
d'r essig en de erpelsjlaat,
de bloodwoesj en 't iehs mit nuëtjes,
d'r fleutekieës, de zachte bruëdjes,
de pempers en de vusjfilees,
de appelsiene en 't vleesj.

V'r sjneure, wie 'ne erme gek
mit 't keërke rónk,
va rek noa rek.

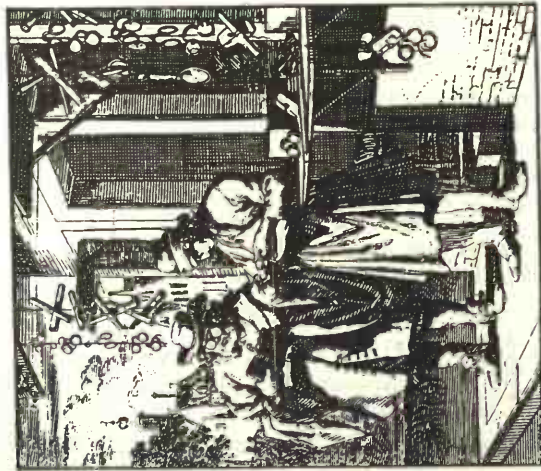
Ich houw e brifke i gen tesj:
doa sjtóng dróp: e peksjke gèsj..
en angesj nieks..mar wens te züs
wats te alles in dat keërke kries,
da valle dich de oge oape,
dan kans te nog alling mar hoape,
dat sjtraks dieng buësj ging lëëker hat..
Dat kassa-miensj, óch went ze weul
hat vur leëg buëzje gee geveul..
Die sjikt dich trük en zeët zoewaar:
zet ze mar neer, die kaar mit waar
en got noa heem en breëk d'r sjpaarpot oape;
't maag get dri zieë, wil ich hoape!

Ja lüj, deë tied, dat óp die lat
d'r winkeleër de sjood va uch
nog ópæsrijieëve hat
deë is vurbi-j.....
Noe is 't : bötter bi-j d'r vusj..
en angesj bliette ratsekale leëg, deë dusj!

E.M.-C.

DE BRILLEMAAKER.

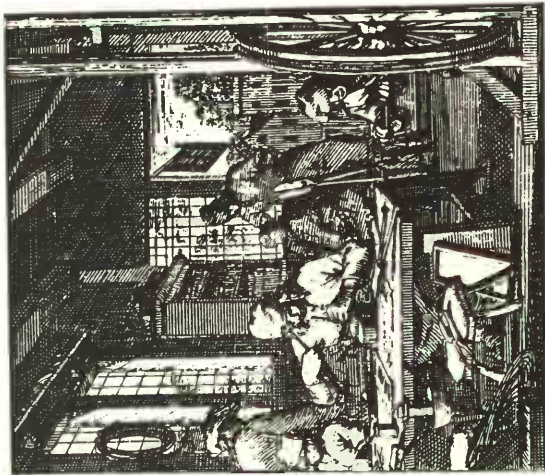
Niet hier en gunt, Maar op een punt.

Het middel brengt de zaak hervor:
 Die anders het gezicht verloor:
 Hield zo de geest het oog beslooten,
 Door 't middel der vergank'lykheid,
 Van alle wezens dezer tyd,
 Dan zouw de eeuwigheid vergrooten.

DE NAALDEMAAKER.

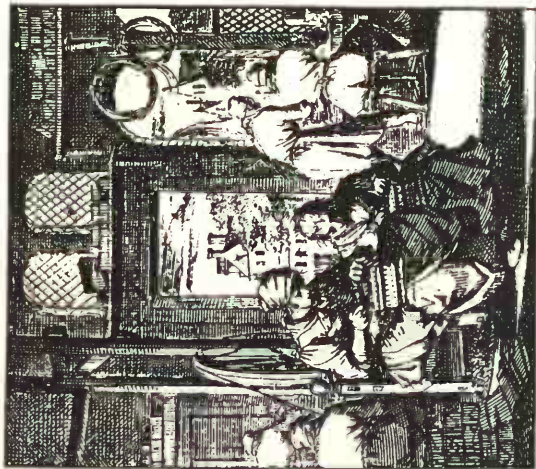
Hoe meer bezet, Hoe eer belet.

Men heeft een hard en vreeslijk woord
 Uit de allerzoetste mond gehoord;
 ó Naaldenoog, zo te overweegen!
 Noch staat het onbedacht gemoed
 Naar aardse rykdom, geld, en goed,
 En noemt die hinderpaal een zegen.

DE SPELDEMAKER.

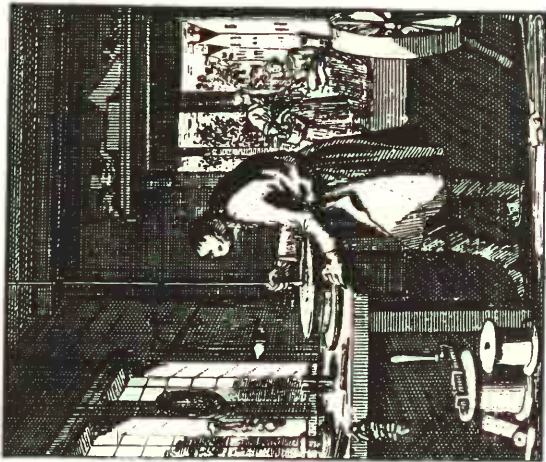
Een wys besluit Ziet ver voor uit.

De mens vreest geensins voor de hel,
Op dat hy dat gevaar mogt myden;
Maar steekt hem een oneffe spel,
Dat mag zyn teer gevoel niet lyden:
Of dit dan wyslyk is gedaan,
Dat laat ik voor een ider staan.

DE GOUDDRAADTREKKER.

Deugd houd jeugd.

't Vergulde zilverdraad, getogen
Door de enge poort van yzere oogen,
Verliest zyn gouds gedaante niet:
De vroomste gaat door naauwe wegen,
En houd zyn luister, eerst verkreegen,
Tot door den dood en al 't verdriet.

NIEUWBOUW aan de HEREWEG

Op vrijdag 29 augustus 1981 is de firma K. uit Heerlen begonnen met het uitschachten van de grond op een terrein gelegen onder aan de Hereweg. Dit ten behoeve van een twintigtal woningen (flat) voor kleine en/of onvolledige gezinnen. Opdrachtgever is de firma J., die op dat moment bezig was met het realiseren van zo'n slordige 500 woningen.

De grond werd naar een terrein te Schaesberg, het zogenaamde Klinkerkwartier, tegenover het spoorwegstation gebracht.

Enkele dagen eerder had men ten behoeve van de naastliggende woning van de familie Packbier al een sleuf getrokken, om het fundament van dit huis te versterken. (Dit om instorting te voorkomen).

Daar ik verwachtte hier archeologische zaken aan te treffen, werd het uitschachten in de gaten gehouden.

De fundamente van de gebouwen, die hier vroeger stonden, waren grotendeels nog aanwezig. De oude gebouwen werden laatstelijk bewoond door Pietje Savelberg bijgenaamd "t Poekela Pietje" die hier een textielzaakje dreef met de naam "De kleine winst".

Doit (+ 1885) werd het gebouw bewoond door Johan Jos Römken, een partikulier (onderwijzer) bijgenaamd "t Zeephetsjke".

Verder lag hier een woonhuis met bakkerij van de familie Braun.

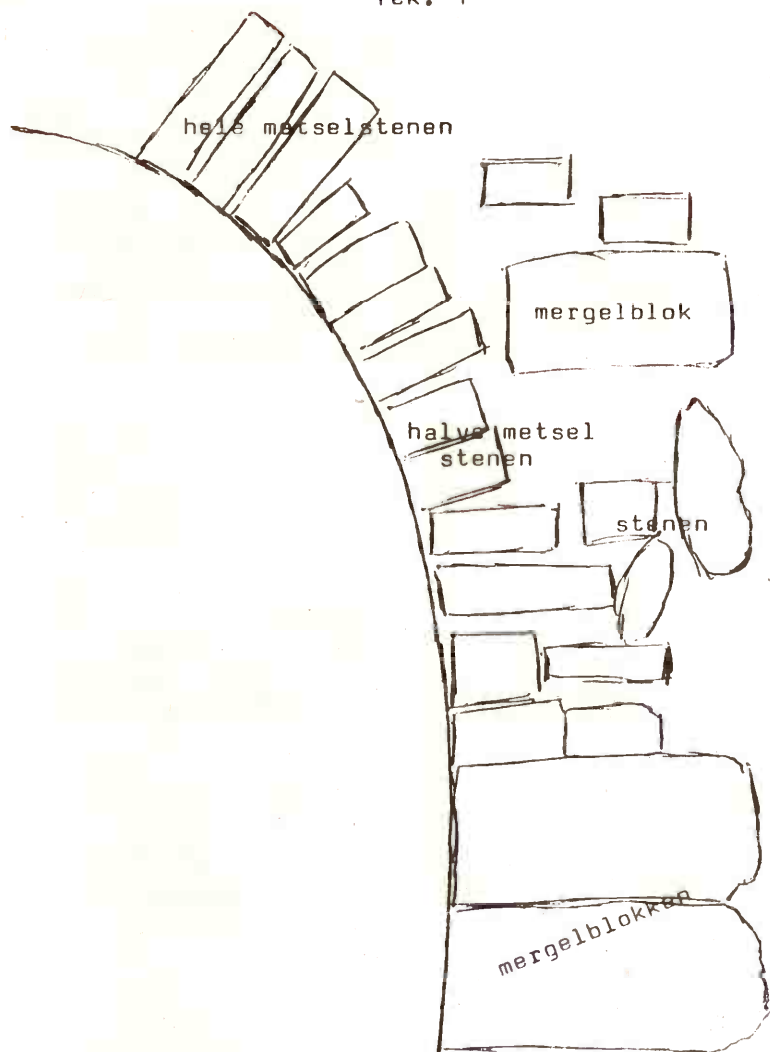
Over deze bakkerij wist dhr. Wijkers van Heerlerbaan te vertellen, dat hij hier in 1920 samen met zijn vader een bakkersoven had geïnstalleerd.

Onder de woning van de familie Braun bevond zich aan de westzijde een gewelven gang. Daarop heeft een opgaande muur van het voormalig gebouw gestaan.

Een gedeelte van deze gewelven gang is in de grond blijven zitten en bevindt zich thans nog aan de voorzijde van het nieuwe gebouw. De gang was ca. 3 meter breed en 2 meter hoog en opgevuld met grond en puin.

Van een deel van de gang kon met enige moeite iets opgetekend worden.

Tek. 1

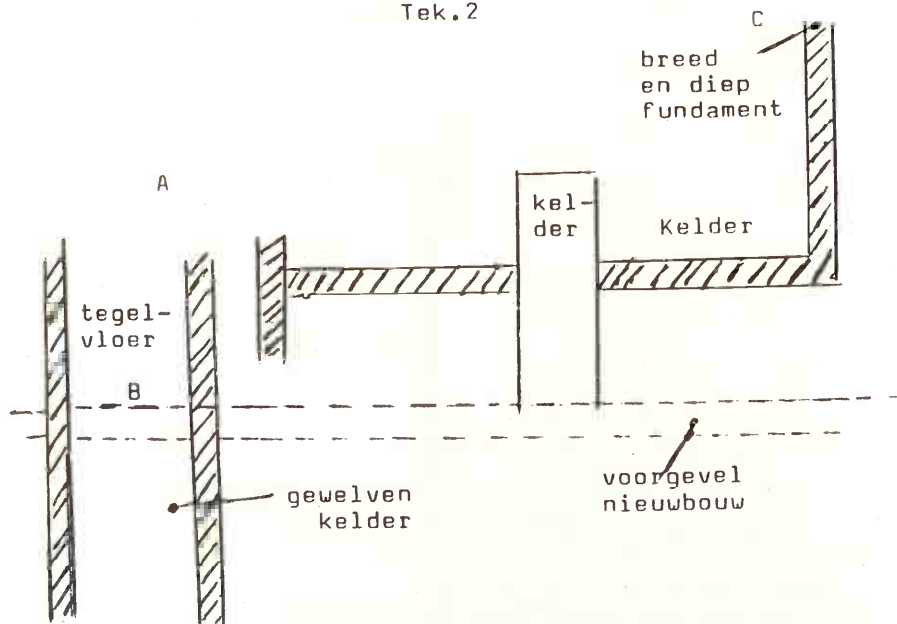
Rechterzijde van gewelven gang
3 meter breed en 2 meter hoog

De constructie bestond uit allerlei soorten stenen, zoals beneden enige mergelblokken en daarboven halve bakstenen, waarachter grote keien als opvulling. Boven in de koepel was met hele metselstenen gewerkt.

De vloer boven deze kelder was met prachtige tegels belegd geweest. Een aantal tegels vormde samen een figuur.

Wat vooral opviel waren de verschillende fundamente van het gebouw. Soms was dit een armzalig gegolfde puinlaag en brokken steen, terwijl het zware fundament van de rechter-achtermuren 2 meter diep lag. Onder het gebouw lagen minstens twee kelders, die niet met elkaar in verbinding stonden.

Tek.2

A = vindplaats Laat-middeleeuws kruikje

B = vindplaats vloertegels

C = vindplaats flessen

Bij het uitschachten kwamen allerlei voorwerpen te voorschijn, die echter alle van deze eeuw waren.

Interessant was de vondst van een aantal bier- en limonadeflesjes van bedrijven uit de buurt.

- a) Enkele flesjes van "P.Schiffers, Nieuwenhagen"
Verder op het flesje een firmateken;
een bootje.

- b) "Jozef Huntjens" (2x 0.3 l vermoedelijk beugelflesjes) "Limonade Gezeuse, Heerlen".
- c) "Johan Jurgen. (0.3 l flesje)
Chevremont
Limonade Gazeuse"
- d) "Eral (fles 0.7 l)
Limonade Gazeuse
Simpelveld Holland"
(op de fles stond nog meer tekst)
- e) "Rutten Bierbrouwerij
De Zwarte Ruiter"
(donker gekleurd glas)

Naast de eerder genoemde gewelvenkelder kwam een gedeelte van een Laat-Middeleeuws kruikje te voorschijn.

Het was echter door de dragline zwaar beschadigd en een aantal scherven kwamen in de afgevoerde grond terecht.

Pogingen om in Schaesberg nog iets terug te vinden zijn echter mislukt.

Wiel Beckers.

HEEMKUNDE en mieljeu!

Ich meen, die huëre bij-jenee wie e dekselke óp e pötje. Wat han ich aa heemkunde, wen ich ka aazieë, dat de welt van noeh noa de knoppe gehólpe weedt.

Wat zalle de generaassies, die noa ós kómme, waal van ós zage, went v'r noeh nit dónt, wat v'r kanne, um al wat v'r verzówd hónt, wer in oader te kriehge?..

D'r klinge man kan dat zieëker nit alling, mar gidder-inne kan zieng sjteenkes bi-jdrage, doomit dat ós weit wer leëfbaar weëdt.

E paar kling vuërbilder:

1 Went v'r in de winkels ins alle plestiek tüte wége-re, die ze ós wille ópdwinge? Viër hónt toch ummer zelf ing tesj bi-j ós. Wen ich alling aan V&D dink.. Ich weul ins wieëte, wiewööl doehzende kielloos ples-tiek die ónnuëdig aan de lüj ópdringe. Mesjiens, dat de direksies endlich wer óp papier uëvergónt, went ze merke, dat viër ós deë plestiek nit langer in d'r maag lotte dujje..! 't Deet mich ummer good, wen ich óp inne amerikaanse film zien, wie ze doa de winkels-waar in groeëte papiere tüte verveure..!

2 Woarum lotte v'r ós nog ummer van Ariël, Dash en-zoewieër d'r kop wild make en kope nog ummer zépe-poeier mit fosfaat of anger witmakere? Lotte v'r ieër-lik zieë: went de noaberlüt 't zelfde dónt, wie viër, da hoeft ginne mieë óp d'r angere sjaloeës te zieë, dat deë e grauw sjlulierke mieë of winniger uvver de wesj hat likge! Dat is toch allemol kwatsj..

Mar 't is ing woar heed, wie ing ków: zoelang wie viër dat tsuig blichve gèlle, prakkezére de fabrikante nit druëver, um dat mieljeu-vergif oeht d'r handel te numme..Bi-j dñn sjpieëlt toch nieks angesj ing rol es wie geld, geld en nog ins geld.

En d'r klant is te sjtóm, um gebroehk te make van 't feit, dat heë kuëning is!!!

3 De sjpreejs. Zoelang, wie viër ze gèlle: de sjpreejs die óp driehfgaas wirke, prakkezeert ginne fabrikant druëver um óp e anger sisteem uëver te goa..en die zint in d'r handel, v'r zint alling get voehl um ós e bietje mujte te doeë!..'t Gieët toch ginne miensj mieë, deë mit de hank óp 't hat ka zage, datte nit wit, wie graad dat driehfgaas ós ozon-besjermlaag ka-pot makt en wat de gevolge zint.

Zoeë kenk ich wieër goa, mar went viër ós zelf mar ins wakker sjudde, da is dat óch al get weëdt!

E.M.-C.

Ich ha gedrumd dis nach

Ich ha dis nach zoewaar gedrumd,
dat ich d'r Hergod wuër,
ich kiekket ins um mich erum
en ich versjoot va kluër!

Mieng welt, die woar toch vreuger sjun?
en d'r miensj, deë woeët zoe sjlaw?
Deë vóng toch d'r kompjoeter oecht
en deë sjtudeert zich blauw!

Deë koeët toch in deë lange tied
e paradiehs droeht make!
Mar nea, doavuër houw heë ging tied..
deë maket anger zake.!

Ich sjnappet mich d'r nujje bril,
doe zoog ich alles gód:
Mieng leef lüj, zag ich, zit ieër gek,
ieër makt mieng welt kapot.

Ich zien doa auto's, brommere,
wat zint dat vuër fabriekke?
Woa vreuger busj woar, is 't kaal,
zoeë wied wie ste kans kiekke.

Ich zien atoomcentrales sjtoa
en wat is mit mieng zieë?
Al wat drin leëvet, sjturft mich oecht;
de helf is al nit mieë!

En doa dat klee erbermlich vólk
mit al zien plestik tüte,
mit hönne sjpreej, mit hön vergif,
wat ze óp mieng velder sjmiechte...

Wie langer, dat ich kiekke dóng,
wie mieë vool mich doeh óp.
Zoeë kan dat toch nit wieër goa..
Doeh zag ich endlich... "sjtop"

D'r hoehskompjoeter zat ich aa
en dujjet óp inne knop..
Doe houwe ópins alle lüj óp de welt
e lempke vur d'r kop!...

En gieëker kieër, went ze get doge,
wat sjlech woar vur 't mieljeu,
begós dat dink te brenne,....
Wat woeëd 't doe kloar. mordjuu!

Die groeëste heëre, die 't vergif
mit sjipper vol verveure,
doa grujjet die lamp mit de minuut..
doe zoog ste die ins sjneure..

Die rézete hals uvver kop
de sjlauwtste döktesj aaf;
ze sjtoke mieljoeëne keëtse aa..
mar ich, ich winket aaf.!

Zörgt ieër mar, dat mieng welt wer weëdt
wie ich ze uch gegeëve,
da pak ich óch die lempkes voet,
kant ieër wer ruggig leëve.

Doeh woeët ich wakker en 't ieësj
vólt ich mich an d'r kop:
gee lempke vólt ich, mar ich dach:
"Ich han óch rech doa dróp."

E.M.-C.

STAMBOOM

STAMBOOM ik blijf verwonderd
Telkens als ik de gegevens zie
Al ver terug, vóór zeventienhonderd
Met grote schreden, Genealogie
Blijf maar altijd verder zoeken
Onthullen dat houd je in toom
Dude tijd in archiefboeken
Maken mogelijk de STAMBOOM

Ter ere van de GENEALOGIE
Mariet Henssen.

DE WEKELUKSE WASBEURT

Piet, Sjeng, Maria en Huub dat waren de wekelijkse kandidaten voor de schrobbeurt in de waskuip welke moeder op zaterdagmiddag pleegde te houden.

Eerst werd de kachel nog eens goed opgerakeld en van brandstof voorzien, daarna werd een goed gevulde teil of waterketel op het fornuis geplaatst met water gevuld en werd dit water verwarmd tot overheet waswater.

In een atmosfeer, vergelijkbaar met een sauna, werd de waskuip gevuld met het gloeiend hete water om daarna met koud water op temperatuur gebracht te worden.

Als de voorbereidingen ten einde zijn, volgt een oproep aan de kandidaten om als eerste de schrobbeurt te ondergaan. Voor moeder is het om het even wie de eerste of de laatste zal zijn, als het maar met de nodige spoed gebeurt.

Gewoonte getrouw maken de jeugdigen er echter steeds een probleem van wie als eerste mag.

Bij Maria en Huubke is dat vaste prik. Na veel gerries volgt prompt moeders bevel en wijst luidkeels Maria aan als eerste om dan gevolgd te worden door de allerjongste.

Deze kan de wasbeurt meestal het beste gebruiken omdat hij gewoonte getrouw het liefst daar speelt waar de meeste troep te vinden is.

Als laatste volgen de twee oudsten die onderling geen probleem zien in wie een of twee is.

Gedwee lieten ze de beide bekvechters hun gang gaan en wachtte rustig de door moeder vastgestelde beurt af.

Na Hubke, waar moeder eigenlijk het meeste werk mee had om hem weer redelijk toonbaar te krijgen, was het waswater dan ook een behoorlijk eind van schoon verwijderd en tevens afgekoeld. Maar dit laatste, was geen nood. Er werd een behoorlijke scheut heet water aan het zogenaamde sop toegevoegd en Piet en Sjeng ondergingen vervolgens de boenbeurt.

Deze gebruikelijke volgorde evenals de steeds vermanende woorden tot stilte was langere tijd het wekelijks gedrags-patroon. De uitdrukkingen; "swat verke", "peakswat", of "woa haste dig in gewalst" ontbraken daarbij niet.

Op zekere dag is echter een geheel andere volgorde ingesteld na hevige protesten der beide oudsten.

Wat was er gebeurd???

Eens na de gebruikelijke schrobbeurt, toen ieder-een van schoon ondergoed was voorzien en een ieder met blinkende neus aan tafel zat kwam plotseling uit Hubke's mond de mededeling: "Mam, ik weet niet of je het gemerkt hebt, maar Maria en ik, we konden er echt niets aan doen, hebben tijdens het wassen in de "buud" gepist". Dit; "we konden er niets aan doen" werd zeer in twijfel getrokken en was de reden tot genoemde wissel.

De jongeren onder ons klinkt dit vreemd in de oren hoewel de meeste ouderen dit in hun jeugd zo hebben meegemaakt.

De waskuip is vervangen door douche en bad en de groene zeep door geparfumeerd badschuim.

NIEUW LOKAAL

Verenigingslokaal voor onze Heemkunde Vereniging.

De sluiting van de Beute heeft onze vereniging grote moeilijkheden bezorgd.

De secties zaten zonder lokaal en moesten her en der verspreid in Landgraaf een ander lokaal zoeken. Dit was niet bevorderlijk voor onze vereniging.

Een aantal leden heeft daarom koortsachtig gezocht naar een oplossing en deze gevonden.

Daardoor zijn een groot deel van de ongemakken thans achter de rug want vanaf oktober worden praktisch alle activiteiten op één plaats gehouden. Dit is het clubhuis "de paddestoel" in de speeltuin St. Tarcisius, gelegen aan de Beatrixstraat te Nieuwenhagen. (tegenover het I.V.N. gebouw)

De eerstvolgende bijeenkomsten aldaar zijn:

- 3 oktober, bestuursvergadering, aanvang 19.30
- 6 " sectie Archeologie en cultuur, aanvang 19.30.
- 11 " sectie Genealogie, aanvang 19.30.

De bijeenkomst van de sectie Dialekt wordt nog nader bekendgemaakt, evenals plaats en datum van de sectie Natuurmonumenten en Cartografie.

W.B.